EU4Recovery
ПОСИЛЮЄМО ГРОМАДИ В УКРАЇНІ

Фінансується Європейським Союзом

UNDP

ПРОФІЛЬ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

2024 рік

Документ підготовлено в межах ініціативи «Розбудова Мережі робочих груп із громадської безпеки та відновлення у семи територіальних громадах Чернігівщини», яку впроваджує ГО «Чернігів Європейський» за сприяння Програми розвитку ООН (UNDP) в Україні за фінансової підтримки Європейського Союзу, наданої в межах проєкту «EU4Recovery – Розширення можливостей громад в Україні».

Думки, висновки та рекомендації, висловлені у публікації, належать виключно авторам/авторкам, та не обов'язково відображають офіційну позицію UNDP, Європейського Союзу та/або інших міжнародних партнерів

Профіль громади – це документ, створений за участі громади, який відображає погляд на спільноту зсередини. В сучасній Україні недостатньо розвинена культура громадської участі, розподілу відповідальності та спільного прийняття рішень. Водночас поступово громада стає ключовим гравцем, що визначає пріоритети діяльності, спрямованої на створення безпечного середовища на своїй території. Процес децентралізації має сенс лише за умови, що громада готова взяти на себе відповідальність за подальші дії та має можливість це зробити.

Мобілізація громад у підході громадської безпеки й соціальної згуртованості здійснюється навколо діалогових майданчиків – Робочих груп із громадської безпеки й соціальної згуртованості, що об'єднують активних мешканців і мешканок громади, лідерів громадських організацій, представників органів місцевої влади та самоуправління, соціальних служб, освіти, медицини, поліції, служби з надзвичайних ситуацій, інших організацій, що надають безпекові послуги для пошуку спільних скоординованих рішень зі створення безпечного середовища в громадах. Група функціонує як діалогова платформа, уповноважена громадою спільно визначати потреби, проблеми та ресурси, а також шукати ефективні відповіді на проблеми громадської безпеки.

Залученість широкого кола громадян, різних за віком, статтю, релігійними вподобаннями, соціальним статусом, сприяє соціальній згуртованості громади. Участь, зацікавленість самих людей у житті свого міста, його розвитку важлива задля більш ефективного та комплексного зростання громад. Неможливо дати громаді відчуття безпеки, не упевнившись, що голос кожного члена спільноти є почутим і врахованим.

Саме з цією метою Робочі групи упродовж жовтня 2023 – січня 2024 року працювали над створенням Профілів громад. Кожна партнерська громада отримала можливість взяти участь у комплексному дослідженні громадської думки, висловити своє бачення, озвучити потреби, звернути увагу на проблеми, що існують у громаді. Це стало можливим завдяки активній участі мешканців і мешканок у фокус-групах, опитуванні щодо основних проблем громадської безпеки та соціальної згуртованості, а також у картуванні громади.

ЗМІСТ

Перелік абревіатур 5

Вступ 7

Паспорт громади 8

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНИЙ ОПИС ГРОМАДИ 13

1.1. Історичний контекст 13

1.2. Географічне розташування та інфраструктура 16

1.2.1. Розташування та фізична природа громади 16

1.2.2. Матеріальна інфраструктура – дороги, мости, газопроводи та ін. 19

1.2.3. Соціальна інфраструктура: кількість шкіл, дитячих садочків, бібліотек, лікарень, будинків культури, соціальних установ та ін. 20

1.3. Населення (соціально-демографічні дані) 25

1.4. Економічний профіль 28

1.4.1. Середній розмір заробітної плати, середній розмір пенсії (з ґендерним розподілом) 28

1.4.2. Місцевий ринок праці і зайнятість: у яких сферах переважно зайняті мешканці та мешканки (з ґендерним розподілом) 29

1.4.3. Основні джерела прибутку членів громади 32

1.4.4. Річний місцевий бюджет: видатки, прибутки, інвестиції (у т. ч. іноземні) 33

1.4.5. Перелік та характеристика промислових підприємств міста 34

1.5. Ґендерний профіль 36

1.5.1. Ґендерно зумовлене насильство 36

РОЗДІЛ 2. ОСНОВНІ ПРОГРАМНІ ДОКУМЕНТИ МІСЦЕВОГО РІВНЯ 39

РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ ЗАЦІКАВЛЕНІ СТОРОНИ У ПРОЦЕСІ МОБІЛІЗАЦІЇ ГРОМАДИ 43

РОЗДІЛ 4. ДОСВІД СПІВПРАЦІ З МІЖНАРОДНИМИ ТА НАЦІОНАЛЬНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ, РЕАЛІЗОВАНІ ПРОЄКТИ 47

РОЗДІЛ 5. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГРОМАДИ **55**

5.1. Результати соціологічного дослідження **55**

5.1.1. Соціально-демографічна характеристика респондентів 55

5.1.2. Загальна ситуація в громаді 55

5.1.3. Оцінка якості надання послуг у громаді 56

5.1.4. Оцінка стану соціальної згуртованості 57

5.1.5. Оцінка стану безпеки громади 57

5.2. Результати фокус-групового дослідження **58**

5.3. Можливі та бажані ініціативи **61**

ВИСНОВКИ **62**

ПЕРЕЛІК АБРЕВІАТУР

АТ	акціонерне товариство
ВНЗ	вищий навчальний заклад
ВПО	внутрішньо переміщена особа
Вт	Ватт
вул.	вулиця
га	гектар
ГО	громадська організація
грн	гривня
ГСЦ МВС	головний сервісний центр Міністерства внутрішніх справ
ГУ ДСНС	Головне управління Державної служби з надзвичайних ситуацій
ГУНП	Головне управління Національної поліції
ДНЗ	дошкільний навчальний заклад
ДПС	Державна податкова служба
ЄС	Європейський Союз
ЖБК	житлово-будівельний кооператив
ЗЗСО	заклад загальної середньої освіти
КЗ	комунальний заклад
км	кілометр
КНП	комунальне некомерційне підприємство
КП	комунальне підприємство
КУ	комунальна установа
м.	місто

МП	мале підприємництво
НГО	неприбуткова громадська організація
ОМС	орган місцевого самоврядування
ООН	Організація Об’єднаних Націй
ОСББ	об’єднання співвласників багатоквартирного будинку
ПАТ	публічне акціонерне товариство
ПВТП	приватне виробничо-торгівельне підприємство
ПДР	Правила дорожнього руху
ПрАТ	приватне акціонерне товариство
ПРООН	Програма розвитку Організації Об’єднаних Націй
ПТУ	професійно-технічне училище
рр.	роки
РУП	районне управління поліції
СП	середнє підприємництво
тис.	тисяч
ТОВ	товариство з обмеженою відповідальністю
ФОП	фізична особа-підприємець
шт.	штука

ВСТУП

Перед початком великого стратегічного планування майбутнього розвитку будь-якої громади, варто оцінити її поточний стан, зрозуміти на якому етапі перебуває громада зараз.

Саме для визначення такого стану і розробляється профіль громади – документ, що являє собою базовий аналіз громади за її статистичними даними та соціологічний аналіз.

Особливістю даного Профілю є його акцент на питаннях, що присвячені громадській безпеці та соціальній згуртованості.

Даний профіль увібрав у себе характеристику громади за такими напрямками як географія громади, її демографічні показники, економічний профіль, соціальна сфера та залученість громадян до розвитку міста.

Під час проведення діагностування поточного стану Чернігівської міської територіальної громади було застосовано комплексний підхід, що містить кілька видів досліджень, серед яких:

- базовий аналіз статистичних показників громади;
- соціологічний аналіз, який побудований на результатах опитування громадськості.

Профіль громади є важливим елементом на початку планування майбутнього громади в глобальному розумінні, дозволяє проаналізувати її проблемні питання та переваги шляхом як наявних статистичних даних, так і шляхом опитування мешканців, представників місцевого бізнесу.

Прозорість, демократія, рівність – це ключові поняття, які описують профіль громади як документ. Адже він побудований не лише на об’єктивних, фактичних показниках, але й на думці мешканців громади. Саме умова демократичної участі, основа соціальної рівності та право бути почутим – принцип на якому будується сучасна європейська держава, якою і є Україна, а разом з нею і її громади.

.

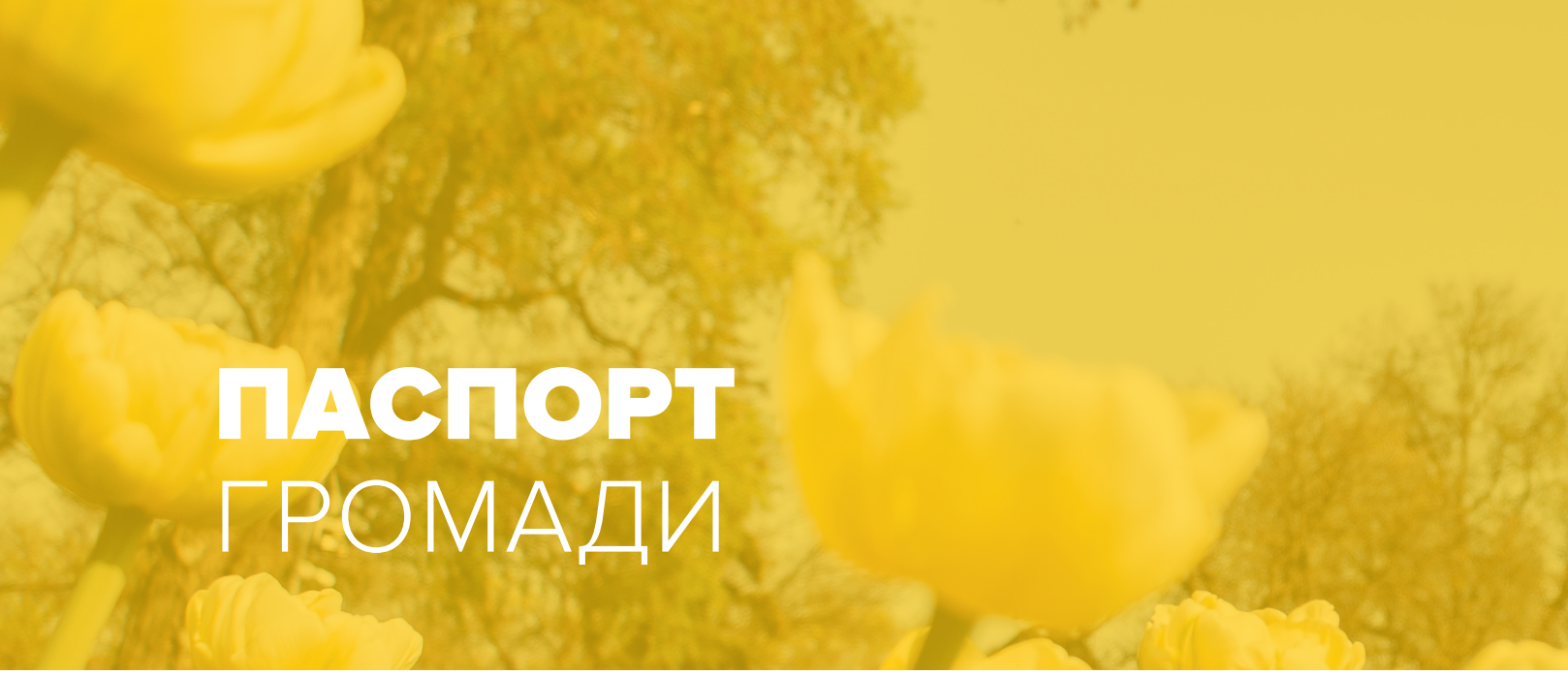

ПАСПОРТ ГРОМАДИ

1. СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНІ ДАНІ (СТАНОМ НА 01.01.2022)

276 927

ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ НАСЕЛЕННЯ (ОСІБ)

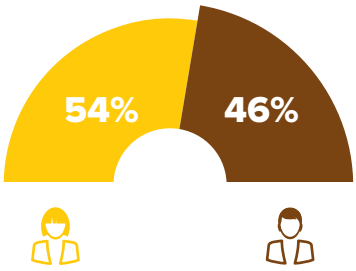

41 039
ДІТИ ДО 14 Р.

22 430 18 609

62 174
МОЛОДЬ 15-35 Р.

31 219 30 955

114 343
ДОРОСЛІ 36-60 Р.

59 239 55 104

64 010
ЛЮДИ ЛІТНЬОГО ВІКУ 60+

48 346 15 664

ЖІНКИ ЧОЛОВІКИ

3,9
КОЕФІЦІЄНТ НАРОДЖУВАНОСТІ
(СТАНОМ НА 01.01.2022)

15,7
КОЕФІЦІЄНТ СМЕРТНОСТІ
(СТАНОМ НА 01.01.2022)

10 977
ВПО
(СТАНОМ НА 01.01.2024)

2. **СОЦІАЛЬНА СФЕРА** (ОДИНИЦІ)

НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ

52 ДНЗ (дошкільні навчальні заклади)

31 ЗЗСО (заклади загальної середньої освіти)

5 ПРОФТЕХУЧИЛИЩА

5 ВНЗ (вищі навчальні заклади)

державні
приватні

МЕДИЧНІ ЗАКЛАДИ

6 КОМУНАЛЬНОГО ПІДПОРЯДКУВАННЯ

6 ОБЛАСНОГО ПІДПОРЯДКУВАННЯ

1 РАЙОННОГО ЗНАЧЕННЯ

ЗАКЛАДИ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ

3 МУЗЕЇ

18 БІБЛІОТЕКИ

5 БУДИНКИ КУЛЬТУРИ / ТЕАТРИ

9 ЗАКЛАДИ СПОРТУ

7 ІНШІ ЗАКЛАДИ КУЛЬТУРИ

СОЦІАЛЬНІ СЛУЖБИ

1 ТЕРИТОРІАЛЬНІ ЦЕНТРИ СОЦІАЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

2 СЛУЖБИ ДЛЯ СІМ'Ї, ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ

1 БУДИНКИ – ІНТЕРНАТИ / ПРИТУЛКИ

3 ІНШІ СОЦІАЛЬНІ СЛУЖБИ

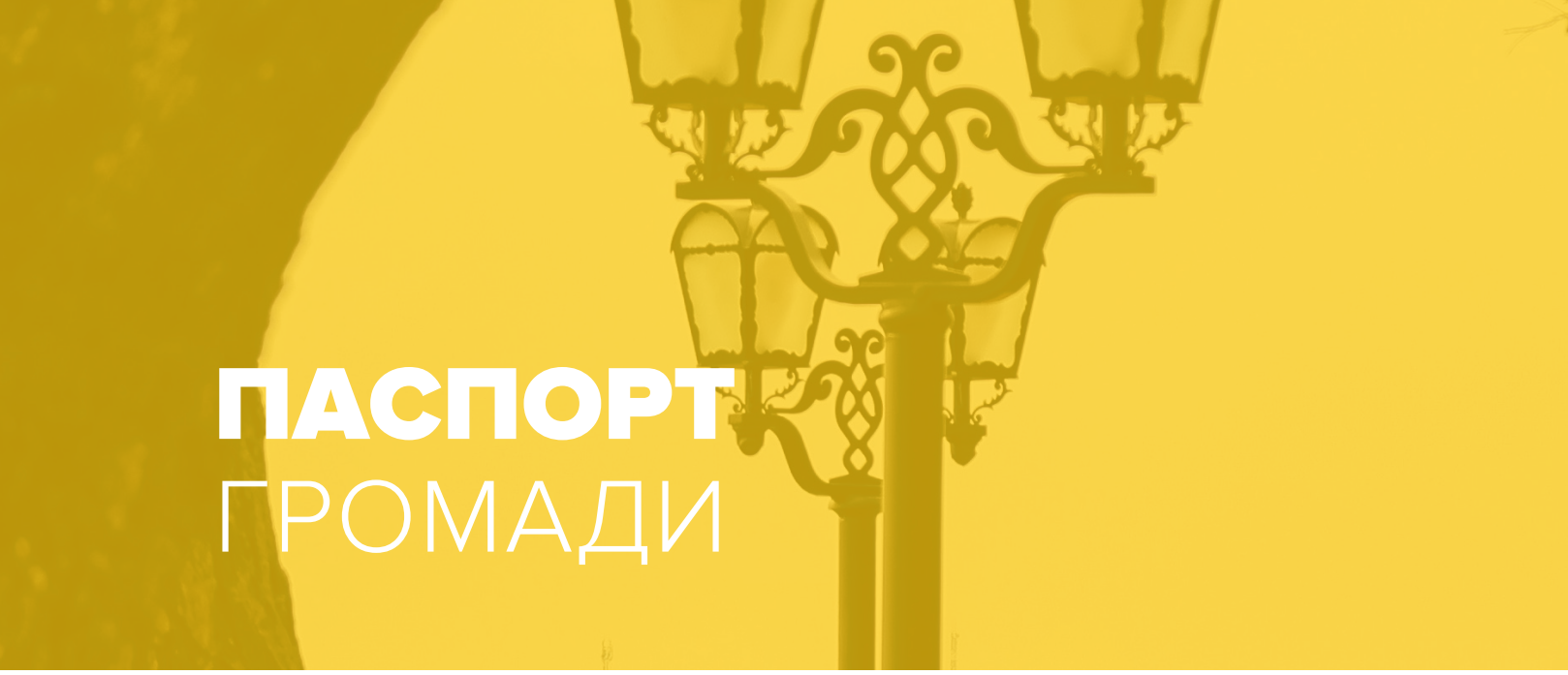

ПАСПОРТ ГРОМАДИ

3. ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОФІЛЬ

ПРИВАТНИЙ СЕКТОР

19 226

КІЛЬКІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ
(малий та середній бізнес)

16 608

КІЛЬКІСТЬ ФОП
(фізична особа-підприємець)

РІЧНИЙ МІСЦЕВИЙ БЮДЖЕТ, 2023 РІК (ГРН)

ДОХОДИ
БЮДЖЕТУ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

3 507 469 018
Загального фонду

109 209 430,78
Спеціального фонду

3 616 678 448,78
УСЬОГО

ВИДАТКИ
БЮДЖЕТУ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

2 899 269 052,68
Загального фонду

1 320 827 518,60
Спеціального фонду

4 230 096 571,28
УСЬОГО

11 853

СЕРЕДНІЙ РОЗМІР ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ
(станом на 01.02.2022 року, грн)

4. ПРЕДСТАВНИКИ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

КЕРІВНИКИ ГРОМАДИ

Посада	Прізвище, ім’я, по батькові
Секретар Чернігівської міської ради Виконуючий обов’язки міського голови Чернігова	**ЛОМАКО ОЛЕКСАНДР АНАТОЛІЙОВИЧ**
Заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради – керуючий справами виконкому	**ФЕСЕНКО СЕРГІЙ ІВАНОВИЧ**
Заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради	**АТРОЩЕНКО ОЛЕКСАНДР АНАТОЛІЙОВИЧ**
Заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради	**ГЕРАЩЕНКО ВІКТОР МИХАЙЛОВИЧ**
Заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів ради	**ПЕКУР ВІКТОРІЯ ОЛЕГІВНА**

КЕРІВНИКИ ГРОМАДИ

38

ДЕПУТАТСЬКИЙ КОРПУС

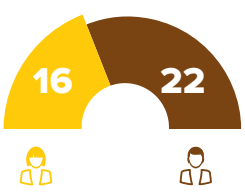

9

ЧЛЕНИ ВИКОНКОМУ

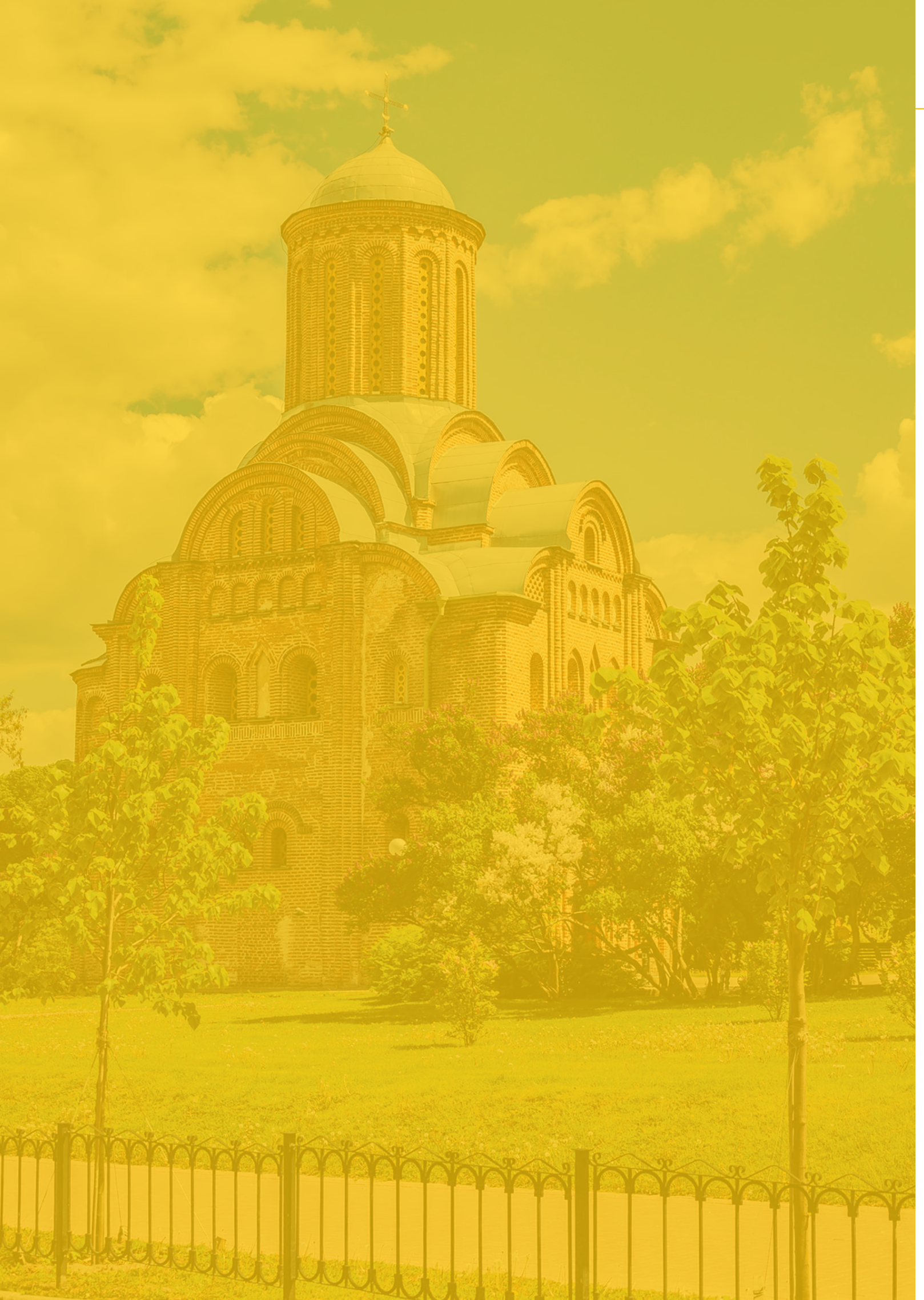

01. ЗАГАЛЬНИЙ ОПИС ГРОМАДИ

1.1. ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ

Чернігів – місто на півночі України, яке має унікальну історію та найбільшу кількість збережених пам'яток усіх епох, включаючи домонгольський період.

Історичні та часові паралелі постійно поєднують нас із сучасним і минулим Чернігова, асоціюючи сьогодення із витоками суспільно-політичного життя древнього Чернігівського князівства та Стародавньої Русі.

Реальними тому свідками є численні архітектурні та археологічні пам'ятки, які беруть свій початок з VII століття – з часу заснування на правому березі Десни перших городищ та поселень слов'янських племен. Саме з цих поселень і виросло згодом місто, яке вже на початку X століття за своїми розмірами, статусом, політичним та економічним значенням у давньоруській державі поступалося лише Києву.

Вже у 1024 році місто набуває статусу головного економічного і політичного центру Чернігово-Сіверського князівства, яке існувало і розвивалося протягом двохсот років.

За князювання Мстислава Володимировича (1024-1036 рр.) у місті розпочалося створення комплексу кам'яних споруд княжого двору на території Дитинця та спорудження Спасо-Преображенського собору. До наших днів у місті збереглися шедеври давньоруської архітектури XI–XIII століть: Спасо-Преображенський і Борисоглібський собори, Успенський собор Єлецького монастиря, П'ятницька та Іллінська церкви. У першій половині XIII ст. місто досягло піку свого розвитку, його площа складала більш ніж 400 га, а населення – понад 25 тисяч мешканців.

Фото. Чернігівський Вал / Валентин Бобир

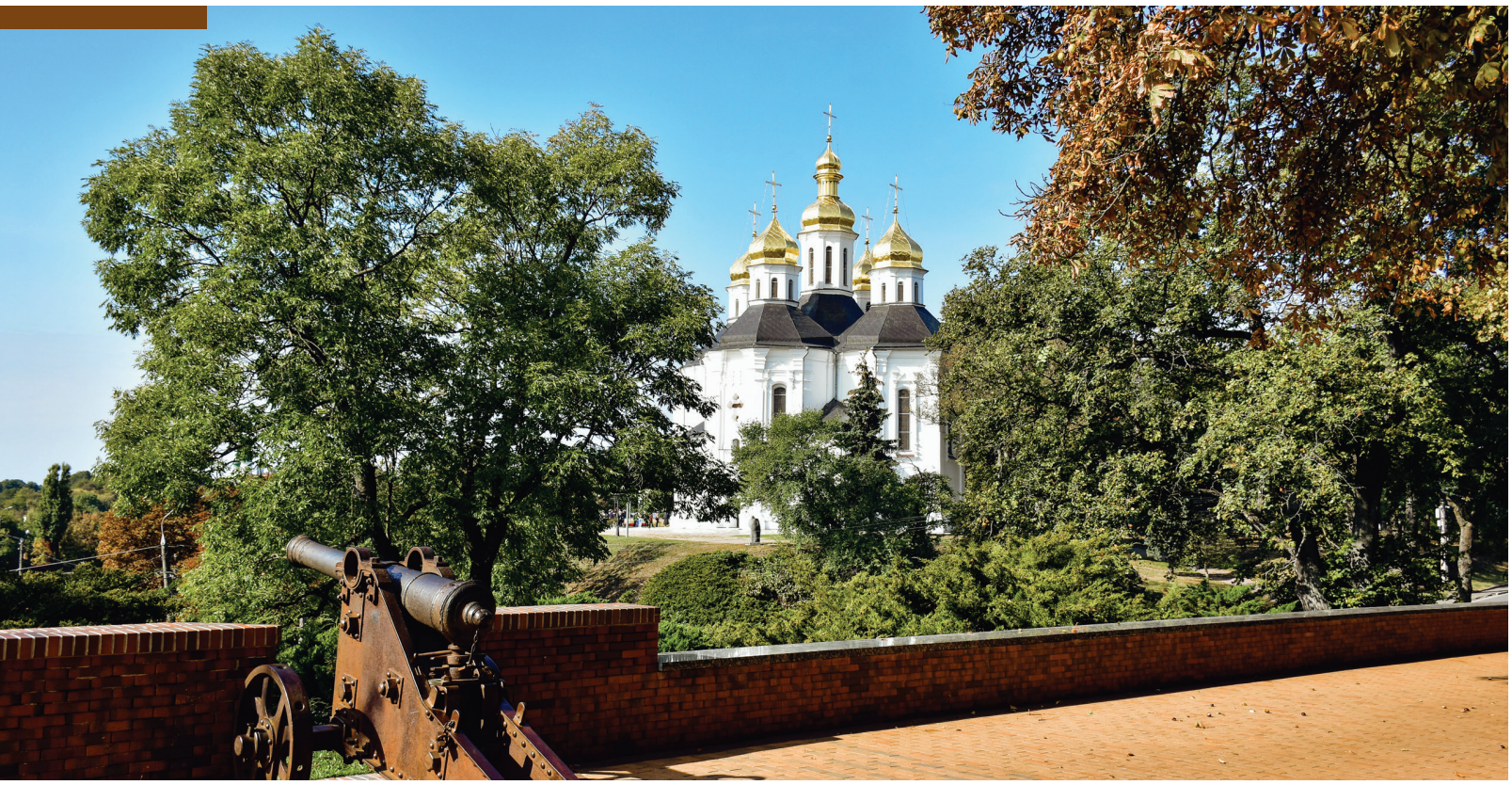

Монгольське вторгнення та знищення міста у 1239 році сповільнило його розвиток більш ніж на століття.

Новий розквіт міста розпочався у 1623 році, коли Чернігову було надано Магдебурзьке право, а вже згодом – 1635 – статус головного міста Чернігівського воєводства.

У 1917 році Чернігів одним з перших визнав владу Центральної Ради та увійшов до складу Української Народної Республіки. У 1919 році місто було зайняте більшовиками. У 1941-1943 роках Чернігів був окупований нацистськими військами та зазнав сильних руйнувань. Утім у післявоєнні роки місто було відбудоване та стало одним із найбільших індустріальних та культурно-історичних урбаністичних осередків українського Полісся.

На сьогодні – це одне з найкрасивіших міст України, яке героїчно протистояло ворогу під час повномасштабного вторгнення Росії 24 лютого 2022 року. **6 березня 2022 року Президент України Володимир Зеленський надав Чернігову звання «Місто-герой України»**.

Культурна спадщина міста Чернігова є невід'ємною частиною культурного спадку України, а, відтак, й світового культурного надбання. Постановою Кабінету Міністрів України від 26.07.2001 № 878 місто Чернігів занесене до Переліку історичних населених місць України, тому питання дотримання пам'яткоохоронного законодавства особливо актуальне.

Фото. П’ятницька церква / Валентин Бобир

До переліку пам’яток культурної спадщини занесені 445 пам’яток міста, з них:

- пам’яток археології – 272, з них 233 – національного значення;
- пам’яток історії – 96, з них 3 – національного значення;
- пам’яток архітектури – 67, з них 28 – національного значення;
- пам’яток монументального мистецтва – 9;
- пам’яток садово-паркового мистецтва – 1.

Чернігів є історичним, адміністративним і культурним центром Придесення, містом для проведення бізнес зустрічей, просвітницьких заходів, навчальних тренінгів. Це місто ЛЕГЕНД, яке привертає увагу не лише поціновувачів культури та мистецтва з інших регіонів України, а й вражає своєю унікальністю туристів з різних європейських країн.

Фото. Алея Героїв, де розміщено інформацію про загиблих у війні чернігівських військових / Пресслужба Чернігівської міської ради

1.2. ГЕОГРАФІЧНЕ РОЗТАШУВАННЯ ТА ІНФРАСТРУКТУРА

1.2.1. РОЗТАШУВАННЯ ТА ФІЗИЧНА ПРИРОДА ГРОМАДИ

Чернігів – адміністративний, промисловий і культурний центр Чернігівської області, розташований на правому березі річки Десна. Відповідно до Закону України «Про охорону культурної спадщини» Чернігів віднесений до категорії історичних міст.

Чернігівська міська територіальна громада охоплює лише місто Чернігів.

Територія міста, в межах, затверджених Верховною Радою України (постанова N° 872-XIV від 08.07.1999), складає 7856,3 га:

- 2080 га – землі громадян, яким вони надані у власність і користування;
- 1247 га – землі закладів, установ, організацій;
- 863 га – землі промислових та інших підприємств;
- 380,8 га – землі підприємств транспорту, зв'язку;
- 166 га – землі частин, підприємств, організацій, навчальних закладів оборони;
- 2,6 га – землі лісогосподарських підприємств;
- 19 га – землі водогосподарських підприємств;
- 1,1 га – землі підприємств, що повністю належать іноземним інвесторам;
- 3096,8 га – землі запасу, природоохоронна територія та землі, не надані у власність та користування.

Місто Чернігів являє собою компактну планувальну структуру, що сформувалась на правобережжі р. Десна неподалік від столиці країни − міста Києва та міжнародних аеропортів «Бориспіль» і «Київ (Жуляни)», а також поруч з міжнародною трасою Е-95 Європа-Азія.

Чернігівська міська територіальна громада розташована на півночі Лівобережної України в поліській зоні.

Клімат помірно-континентальний з теплим літом та досить м'якою зимою. Переважають західні та південно-західні вітри, які достатньо зволожують територію.

Основним і найбільшим водотоком на території громади є річка Десна, яка протікає на південно-східній та південній околиці міста.

Річка Десна – лівобережна притока р. Дніпро першого порядку, відповідно до класифікації річок України належить до великих річок. Загальна довжина річки становить 1130 км, з яких в межах України – 575 км.

Територією м. Чернігів р. Десна протікає в напрямку зі сходу на південь протяжністю орієнтовно 12 км.

Фото. Комунальний пляж «Золотий берег» на річці Десна / Пресслужба Чернігівської міської ради

Річка Стрижень належить до басейну р. Десна, є її правобережною притокою першого порядку та, відповідно до класифікації річок України, відноситься до малих річок.

Довжина річки складає 32,4 км. Загальна довжина річки в межах міста – орієнтовно 9 км. Протікає в напрямку з півночі на південь та в межах міста (вул. Берегова) впадає в р. Десна.

Річка Стрижень зазнає значного антропогенного навантаження, оскільки є приймачем стічних дощових та талих вод майже з усієї території населеного пункту.

Фото. Річка Стрижень / Валентин Бобир

На території міста розташований регіональний ландшафтний парк «Ялівщина» площею 168,7 га, який є частиною природно-заповідної зони Чернігівської області.

Близько 50% території міста охоплені зонами охорони пам’яток архітектури (охоронні зони заповідника та окремих пам’яток архітектури, зона регулювання забудови, парки-пам’ятки садово-паркового мистецтва, зона ландшафту, що охороняється, затверджені рішеннями Чернігівського облвиконкому № 90 від 24.04.1989).

Значні території зайняті садовими товариствами (район Лісковиці, північна частина міста, район с. Півці).

Ландшафтно-рекреаційна зона формується за рахунок наявних лісових насаджень, лісопарків Кордівка та Ялівщина, луків в заплаві Десни та планувально пов’язана з приміськими зеленими насадженнями, створюючи єдину розгалужену систему.

1.2.2. МАТЕРІАЛЬНА ІНФРАСТРУКТУРА – ДОРОГИ, МОСТИ, ГАЗОПРОВОДИ ТА ІН.

Загальна протяжність міських доріг становить 361,9 км, із них магістральних – 86,7 км, приватного сектору – 238,4 км та 36,8 км промислових доріг і проїздів. Площа дорожнього покриття складає 3518,5 тис. м^2, із яких забезпечені твердим покриттям 2413,7 тис. м^2.

Безпечне пересування пішоходів та велосипедистів містом забезпечується наявністю 367,5 км тротуарних, пішохідних доріжок та 52,9 км велодоріжок, велосмуг.

Створення та розвиток велосипедної інфраструктури у м. Чернігів підвищило рівень безпеки організованого пересування велосипедистів містом, шляхом виведення їх з загального транспортного потоку і створення окремих велодоріжок, використовуючи при цьому існуючі частини вулиць та тротуарів, відокремлюючи проїзд велосипедистів від загального руху пішоходів.

На об’єктах вулично-дорожньої мережі створені елементи безперешкодного середовища для осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення, а саме на пішохідних переходах, тротуарах й посадкових майданчиках зупинок громадського транспорту покладена тактильна плитка та понижено бортовий камінь, світлофорні об’єкти обладнані звуковим оповіщенням.

Безпеку дорожнього руху у місті Чернігів також забезпечують 70 світлофорних об’єктів, із них 34 об`єкти обладнані звуковим оповіщенням для осіб з порушеннями зору; 6 848 дорожніх знаків; 417 пішохідних переходів, з яких 150 мають додаткове освітлення; а також 280,1 км дорожньої розмітки.

Протяжність системи зовнішнього освітлення в місті становить 547,02 км, з них: кабельні лінії – 41,96 км, повітряні лінії – 505,06 км.

Для забезпечення руху транспортних засобів та пішоходів через перешкоди різних рівнів у м. Чернігові функціонують штучні споруди підземні та наземні.

Збирання та відведення до водних об’єктів-водоприймачів (річок Стрижень, Білоус, водойм у заплаві річки Десна та ін.) дощових і талих вод з міської території у місті забезпечує 25 комунальних каналізаційно-колекторних систем, що відводять поверхневий стік до різних водоприймачів загальною довжиною 65,7 км, які охоплюють водозбірну площу 3 тис. га. Також є колекторно-дренажна система загальною довжиною 4,704 км, яка знижує рівень ґрунтових вод в наявній житловій забудові в мікрорайоні Масани й відводить їх за межі забудови.

Відведення з міських вулиць забезпечує закрита мережа зливової каналізації, яка охоплює 50,4 км доріг.

Очищення дощової води здійснюється через очисні споруди.

Промислова зона міста включає 8 промислових районів. Промислові підприємства, в основному, розміщені вздовж залізничної колії. Генеральний план м. Чернігова передбачає передислокацію низку об’єктів із селищної зони житлової забудови в промислову зону, виходячи з планувальних та екологічних міркувань, а також використання наявних територіальних резервів для можливого розміщення індустріальних технопарків, підприємств малого та середнього бізнесу.

За інформацією ГУ ДПС у Чернігівській області станом на 01.07.2023 у місті активну економічну діяльність проводили 12229 підприємств, з них 1627 промислових підприємств.

У місті Чернігові водопостачання та водовідведення забезпечується комунальним підприємством «Чернігівводоканал» Чернігівської міської ради. Протяжність водопровідних мереж, що обслуговуються підприємством, складає 559,69 км, мереж водовідведення – 334,65 км.

Абсолютна більшість потреб споживачів міста в тепловій енергії, послугах з постачання теплової енергії та гарячої води забезпечується з використанням єдиного майнового комплексу КЕП «Чернігівська ТЕЦ», що передано в господарське відання КП «Теплокомуненерго», а також єдиним майновим комплексом, що перебуває в оренді АТ «Облтеплокомуненерго».

1.2.3. СОЦІАЛЬНА ІНФРАСТРУКТУРА: КІЛЬКІСТЬ ШКІЛ, ДИТЯЧИХ САДОЧКІВ, БІБЛІОТЕК, ЛІКАРЕНЬ, БУДИНКІВ КУЛЬТУРИ, СОЦІАЛЬНИХ УСТАНОВ

Місто Чернігів має доволі розгалужену систему соціальної інфраструктури, яка є доступною для всіх мешканців громади. Зокрема, до неї відносяться: заклади охорони здоров'я, освітні заклади, заклади культурного дозвілля, спортивні школи та гуртки, соціальні установи тощо.

ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я

Система закладів охорони здоров'я у місті представлена міськими комунальними лікарнями, а також лікарнями обласного значення. До закладів охорони здоров'я комунальної власності належить 6 лікарень, серед яких:

- Чернігівська міська лікарня N°2;
- Чернігівська міська лікарня N°3;
- Чернігівська міська лікарня N°4;
- Сімейна поліклініка;
- Пологовий будинок;
- Міська стоматологічна поліклініка.

Крім того, на території міста розташовані медичні заклади обласного підпорядкування, серед них:

- Чернігівська обласна клінічна лікарня;
- Чернігівська обласна дитяча лікарня;
- Чернігівська обласна стоматологічна поліклініка;
- Чернігівська обласна психоневрологічна лікарня;
- Чернігівський обласний кардіологічний диспансер;
- Чернігівський медичний центр сучасної онкології.

Також мешканцям Чернігівського району надає медичні послуги Чернігівська районна лікарня та достатньо розгалужена мережа приватних медичних закладів.

Фото. КНП «Пологовий будинок» Чернігівської міської ради / КНП «Пологовий будинок»

ОСВІТА

Мережу закладів освіти міста Чернігова складають:

- 52 заклади дошкільної освіти (з яких було відновили роботу після початку повномасштабного вторгнення – 41 заклад);
- 31 заклад загальної середньої освіти (з яких 30 працюють у звичайному форматі та один заклад у дистанційному режимі);
- 5 закладів професійно-технічної освіти (один з них відновив роботу на базі іншого закладу професійної освіти через пошкодження будівлі).

Зокрема, заклади загальної середньої освіти представлені 1 початковою школою, 24 гімназіями з початковим відділенням, 4 профільними академічними ліцеями, 1 спеціальною школою, 1 навчально-реабілітаційним центром, 1 закладом позашкільної освіти.

Крім того, на території міста Чернігова знаходяться 5 вищих навчальних закладів, серед яких два – приватної форми власності.

Рисунок 1. Прелік вищих навчальних закладів

ДЕРЖАВНІ УНІВЕРСИТЕТИ	ПРИВАТНІ ЗАКЛАДИ ВИЩОЇ ОСВІТИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»	ПІВНІЧНОУКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ГЕРОЇВ КРУТ МІЖРЕГІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ» ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА	ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІНФОРМАЦІЇ, БІЗНЕСУ І ПРАВА МІЖНАРОДНОГО НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. АКАДЕМІКА ЮРІЯ БУГАЯ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ	

На території міста Чернігова також представлені спортивні заклади, заклади культури, які є місцем позашкільного проведення часу дітей міста та інших мешканців.

СПОРТ

Розвитком фізичної культури та спорту в місті займається сім дитячо-юнацьких спортивних шкіл, що підпорядковані управлінню у справах сім'ї, молоді та спорту Чернігівської міської ради; міський центр фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх»; комунальне некомерційне підприємство «Центр спортивної боротьби» Чернігівської міської ради.

Під керівництвом 135 тренерів-викладачів 3152 учні віком від 6 до 23 років набувають розвитку здібностей у 26 видах спорту, з яких 21 – олімпійські, 5 – неолімпійські види спорту. 39 вихованців спортивних шкіл входять до складу Національних збірних команд України з видів спорту, сім до основного складу, 13 є кандидатами, 19 спортсменів – у резерві.

Також у Чернігові діє комунальний заклад «ПНЗ «Центр роботи з дітьми та молоддю за місцем проживання» Чернігівської міської ради, який представлений різного роду клубами, в яких діти та підлітки місця проводять позашкільний час, зайняті у різних сферах діяльності: від навчальних до розважальних заходів

КУЛЬТУРА

Заклади культури міста представлені наступним чином:

1. Комунальний заклад позашкільної мистецької освіти «Чернігівська музична школа N°1 ім. Стефана Вільконського
2. Комунальний заклад позашкільної мистецької освіти «Чернігівської музична школа N°2 ім. Євгена Богославського»

3. Комунальний заклад позашкільної мистецької освіти «Чернігівська художня школа»
4. Комунальний заклад позашкільної мистецької освіти «Чернігівська міська школа мистецтв ім. Любомира Боднарука»
5. Чернігівська міська комунальна централізована бібліотечна система, до складу якої входять 13 бібліотек, які росташовані по всьому місту
6. Комунальний клубний заклад «Центр культури та мистецтв» Чернігівської міської ради
7. Комунальне підприємство «Міський палац культури ім. В'ячеслава Радченка» Чернігівської міської ради
8. Комунальна установа «Туристично-інформаційний центр» Чернігівської міської ради
9. Комунальне підприємство «Центральний парк культури та відпочинку» Чернігівської міської ради

Фото. Центральний парк культури і відпочинку / Адміністрація Центрального парку культури та відпочинку

Фото. Туристично-інформаційний центр / пресслужба Чернігівської міської ради

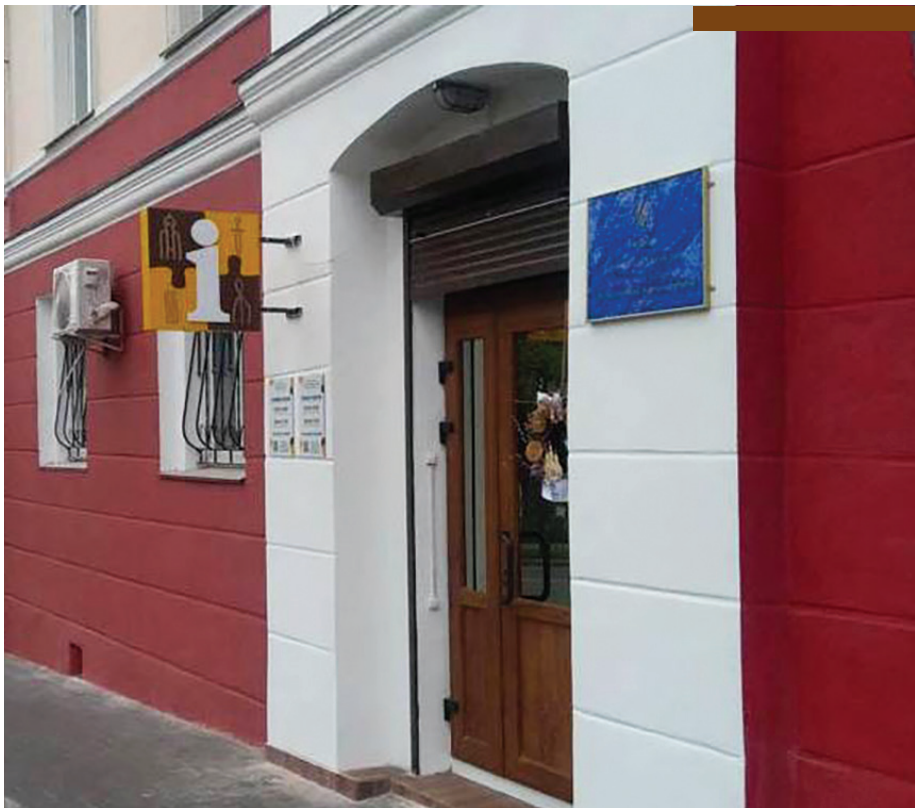

СОЦІАЛЬНІ УСТАНОВИ

Серед соціальних установ у місті Чернігові функціонують заклади міського та обласного значення різного спрямування.

Зокрема, на базі департаменту соціальної політики послуги особам літнього віку та особам з інвалідністю надаються **Чернігівським міським територіальним центром соціального обслуговування**.

Крім того, у структурі департаменту соціальної політики функціонує **Центр надання соціальних та інших адміністративних послуг у форматі «Прозорий офіс»** (центр надання адміністративних послуг).

В місті діє також Чернігівський міський центр соціальних служб, основними завданнями якого є проведення соціально-профілактичної роботи, що спрямована на запобігання потраплянню у складні життєві обставини осіб та сімей з дітьми, а також надання особам і сім'ям з дітьми комплексу соціальних послуг відповідно до їх потреб з метою подолання складних життєвих обставин та мінімізації негативних наслідків таких обставин.

Крім міського центру, свою роботу також здійснює **Обласний центр соціальних служб**, який здійснює методичне забезпечення соціальної роботи у територіальних громадах, надає соціальні послуги, соціальну допомогу, соціальну підтримки особам/сім'ям, які належать до вразливих груп населення та/або перебувають у складних життєвих обставинах, організує навчальні заходи з питань соціальної роботи, надання соціальних послуг.

Чернігівський геріатричний пансіонат є стаціонарною соціально-медичною установою загального типу на 410 ліжко-місць, де постійно проживають громадяни старшого віку, ветерани війни та праці, учасники ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС, особи з інвалідністю, які потребують стороннього догляду, побутового і медичного обслуговування.

Чернігівський обласний центр соціально-психологічної допомоги здійснює надання невідкладної комплексної допомоги (психологічних, соціально-побутових, соціально-педагогічних, соціально-медичних, соціально-економічних, інформаційних і юридичних послуг) особам, які опинилися у складних життєвих обставинах, що сприяє якнайшвидшому їх поверненню до нормальних умов життєдіяльності.

1.3. **НАСЕЛЕННЯ** (СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНІ ДАНІ)

За інформацією, яка міститься в реєстрі територіальної громади міста Чернігова станом на 01.01.2022 кількість осіб, місце проживання яких зареєстровано у місті Чернігові, становила 276,3 тис. осіб; станом на 01.01.2023 – 275,97 тис. осіб. Спостерігається постійне скорочення зареєстрованого населення міста, так, станом на 01.07.2023 кількість осіб, місце проживання яких зареєстровано у місті Чернігові становить 275,19 тис. осіб.

Рисунок 2. Чисельність зареєстрованого населення міста Чернігів за період 2016 р. – 01.07.2023 р., тис. осіб

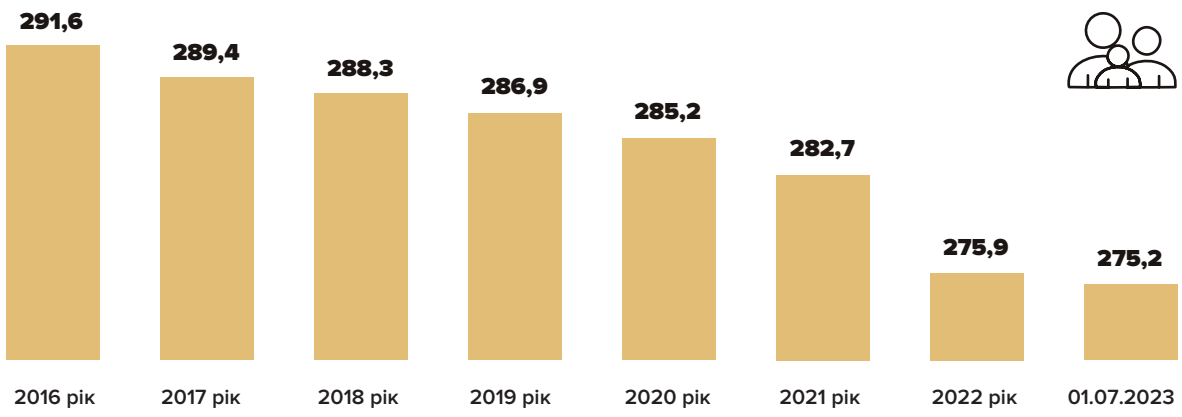

За 6 місяців 2023 року в місті народилось 598 малюків, що на 18% більше ніж за відповідний період минулого року; померло 1 831 особа, що на 28% менше ніж за відповідний період минулого року. Природне скорочення населення склало 1 233 особи.

У структурі населення міста переважають жінки. На початок 2022 року (останні статистичні дані) їх питома вага складала 54,4 %, а чоловіків – 45,6%.

Рисунок 3. Структура постійного населення міста за статтю станом на 01.01.2022 року

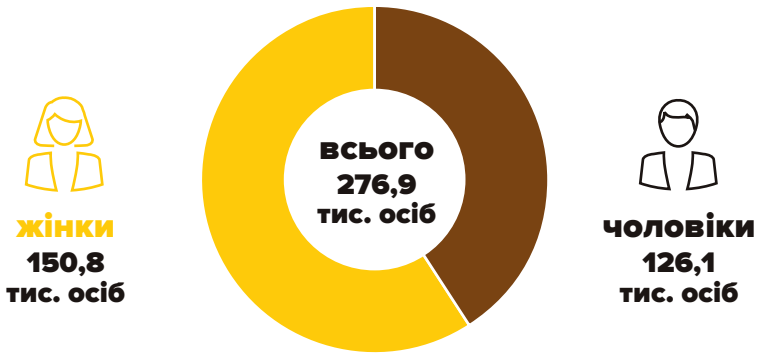

Статистичні відомості щодо віко-статевої структури населення м. Чернігова за звітні періоди 2023 року наразі відсутні.

Рисунок 4. Динаміка основних показників відтворення населення у м. Чернігові

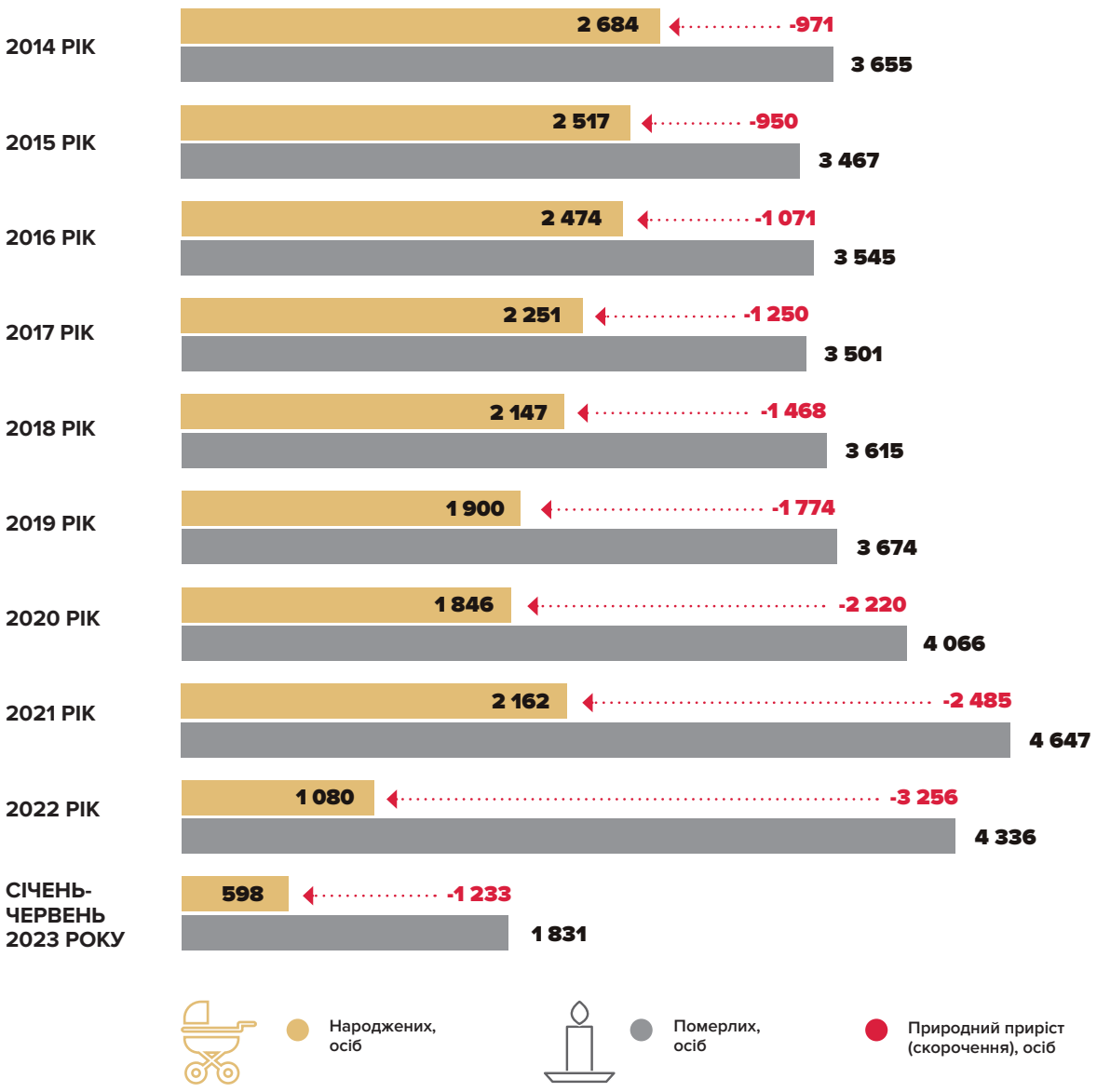

За інформацією управління охорони здоров'я Чернігівської міської ради основними причинами смертності серед населення міста у 2022 році є хвороби системи кровообігу (близько 61 % померлих) та новоутворення (14,5 %).

Рисунок 5. Смертність населення за основними причинами (показники на 100 тис. населення, осіб)

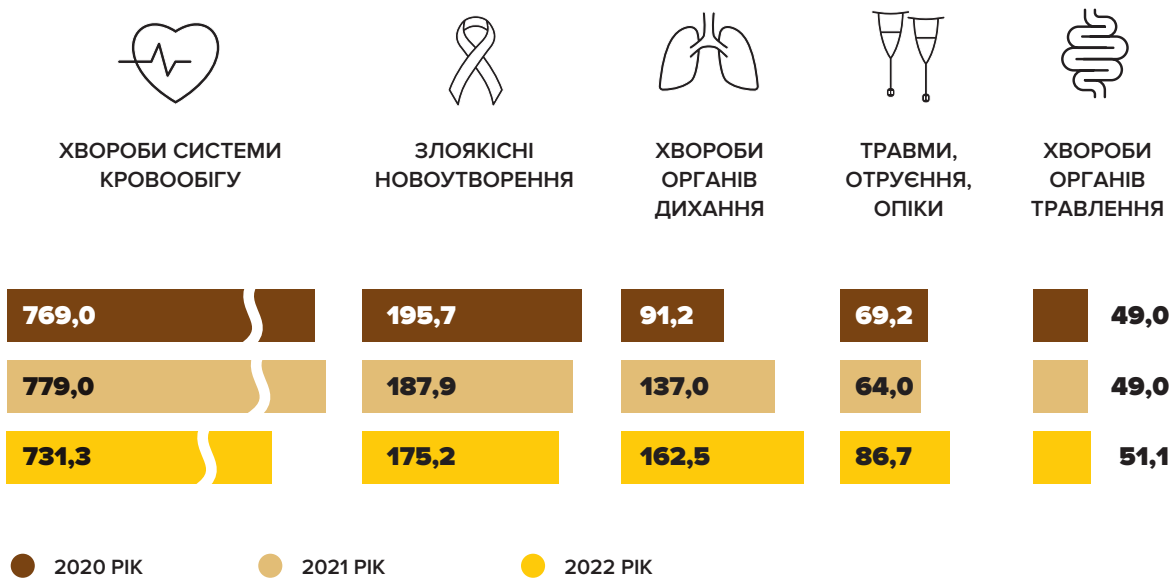

Рисунок 6. Смертність населення міста за основними причинами у 2022 році

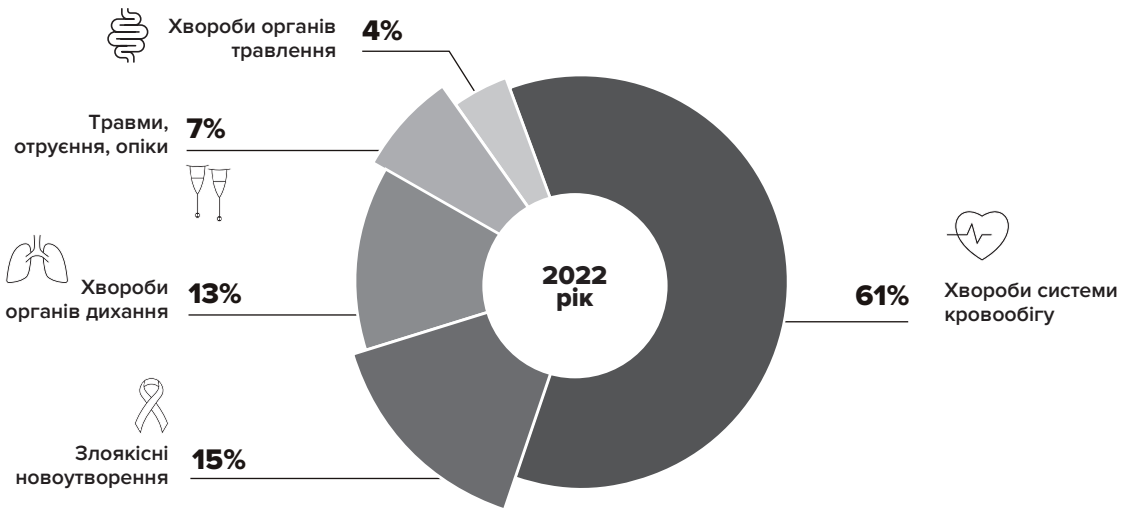

1.4. ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОФІЛЬ

1.4.1. СЕРЕДНІЙ РОЗМІР ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ, СЕРЕДНІЙ РОЗМІР ПЕНСІЇ (З ҐЕНДЕРНИМ РОЗПОДІЛОМ)

Згідно з останніми статистичними даними, номінальна середньомісячна заробітна плата штатних працівників в Чернігівській області станом на 01 лютого 2022 року склала 11 853 грн (+4 % до рівня 2021 року).

У зв`язку з відсутністю статистичних даних щодо середньомісячної заробітної плати у м. Чернігові у 2023 році використовуються розрахункові дані, що базуються на аналітичних припущеннях (з урахуванням темпів росту, питомої ваги та інших розрахункових даних), даних Пенсійного фонду України, а також макроекономічних показниках Міністерства економіки України та Національного банку України

За даними Пенсійного фонду України показник середньої заробітної плати в Україні, з якої сплачено страхові внески та яка відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» враховується для обчислення пенсій, у 2022 році становив – 14 489,00 грн, у І кварталі 2023 року – 12 954,12 грн, у І півріччі 2023 року – 13 768,40 грн.

Аналітичний показник середньої заробітної плати в м. Чернігові у 2022 році, прийнято з урахуванням відкритих даних Пенсійного фонду України, показників Національного банку України та Міністерства економіки України, та становить близько 11 704 грн.

Рисунок 7. Середньомісячна заробітна плата у м. Чернігові у 2022 році, грн

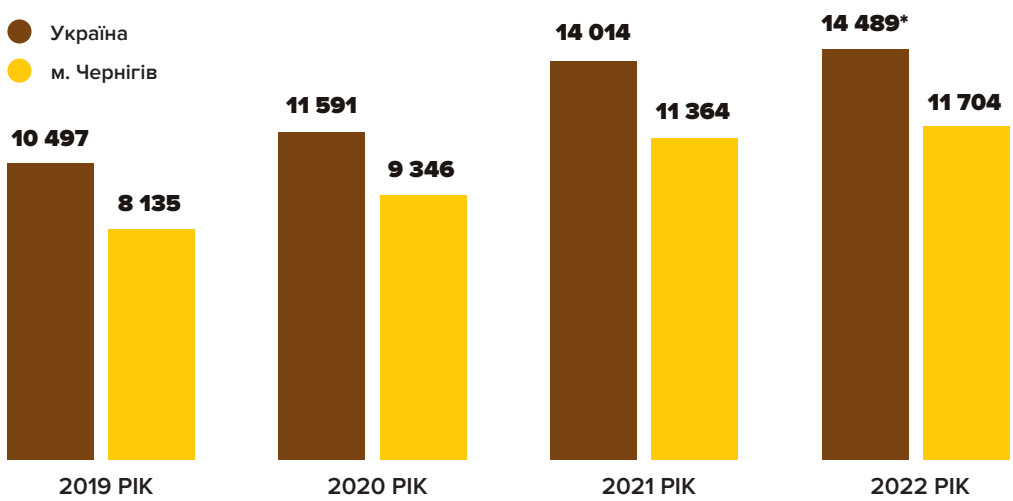

* за даними Пенсійного фонду України

Для порівняння середня заробітна плата працівників комерційних комунальних підприємств Чернігівської міської ради у 2022 році становила 11 746,0 грн, у І кварталі 2023 року – 13 446,5 грн, у І півріччі 2023 року – 13 512,0 грн.

Рисунок 8. Середньомісячна заробітна плата працівників комерційних комунальних підприємств Чернігівської міської ради, грн

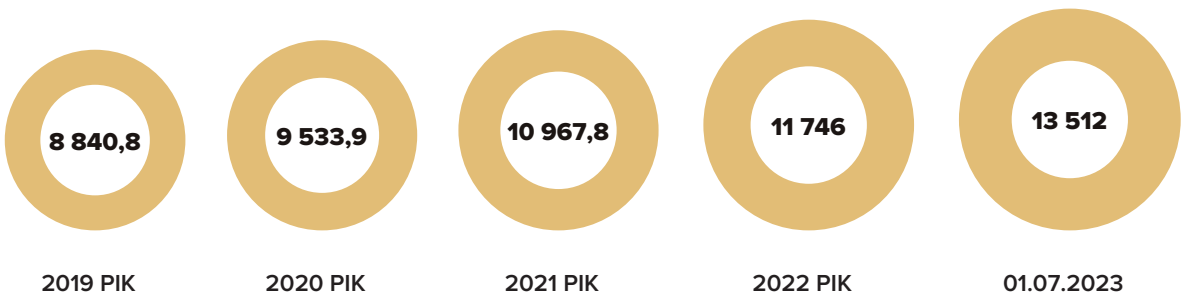

1.4.2. МІСЦЕВИЙ РИНОК ПРАЦІ І ЗАЙНЯТІСТЬ: У ЯКИХ СФЕРАХ ПЕРЕВАЖНО ЗАЙНЯТІ МЕШКАНЦІ ТА МЕШКАНКИ (З ГЕНДЕРНИМ РОЗПОДІЛОМ)

Особливістю Чернігівської міської територіальної громади є наявність розвинутої мережі суб'єктів господарювання малого і середнього підприємництва, ринкової інфраструктури, фінансових установ, закладів освіти, охорони здоров'я та культури.

В місті розвинене складське господарство, що забезпечує зберігання продукції, обслуговування галузей матеріального виробництва.

Разом з тим, переважна більшість суб'єктів господарювання, зареєстрованих у м. Чернігові, провадять свою діяльність у сферах торгівлі та надання послуг.

За оперативними даними станом на 01.10.2023 р. кількість економічно активних суб'єктів малого та середнього підприємництва збільшилась з початку року майже на 3 % і склала 18 398 суб'єктів господарювання, з них 1 716 – юридичні особи (на 5,6 % менше, ніж у попередньому році).

За даними Головного управління ДПС у Чернігівській області станом на 01.10.2023 р. у сфері малого та середнього бізнесу зайнято близько 41 тисячі осіб або близько 22 % працездатного населення міста. Обсяги реалізованої продукції цими підприємствами станом на 01.10.2023 р. становить близько 13 600,0 млн грн. Найбільше промислової продукції у місті виробляють підприємства переробної промисловості.

Кількість зареєстрованих фізичних осіб-підприємців склала 17 396 осіб, що порівняно з початком 2023 року на 5,2 % більше.

Рисунок 9. Чисельність зайнятих у сфері малого та середнього бізнесу у м. Чернігів на кінець періоду, осіб

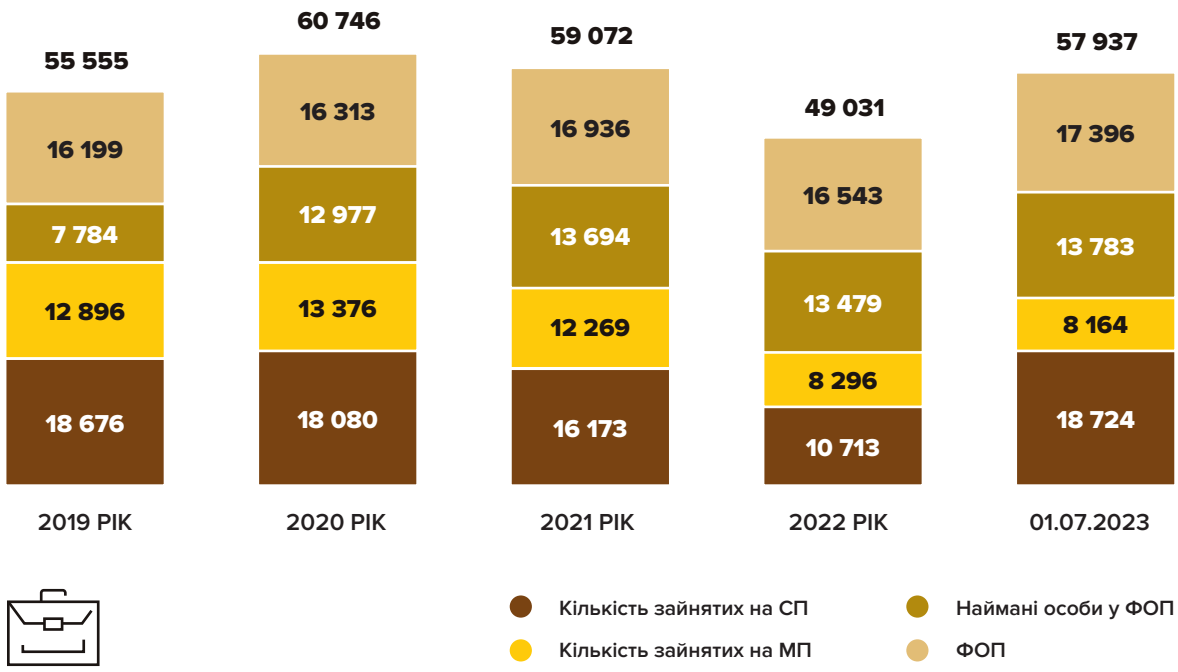

Станом на 01.10.2023 р. кількість осіб, що перебувають у трудових відносинах із суб'єктами малого та середнього підприємництва, становить близько 41 тис. осіб.

Рисунок 10. Чисельність працівників, що перебувають у трудових відносинах із суб'єктами малого та середнього підприємництва, осіб

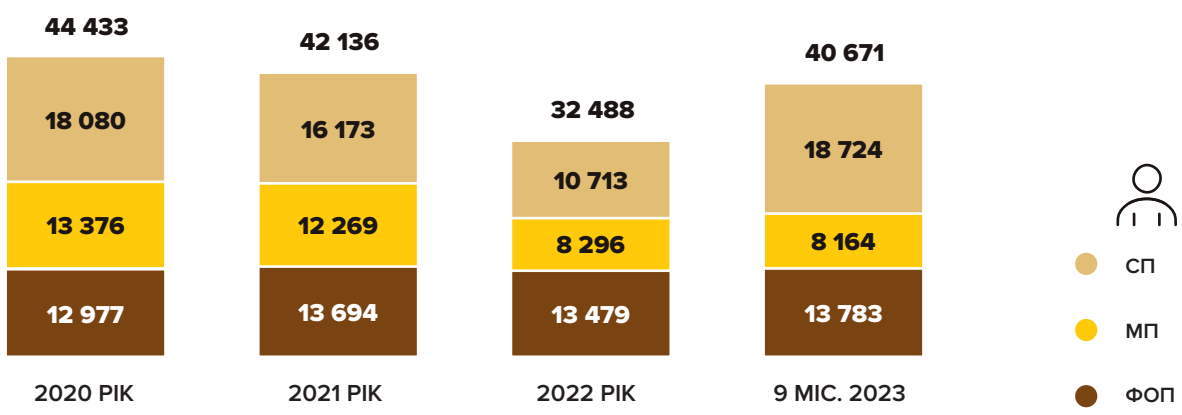

Серед економічно активних суб'єктів господарювання м. Чернігова господарську діяльність здійснювали 20 комерційних та 7 некомерційних комунальних підприємств міської ради.

З них дванадцять належать до житлово-комунальної сфери, шість – до сфери охорони здоров'я, два – до торгівлі та послуг, два – до сфери культури, одне – до засобів масової інформації, одне – до спортивної галузі, одне будівельне, одне транспортне, одне підприємство створене для забезпечення громадського порядку та контролю за благоустроєм міста.

Рисунок 11. Середньооблікова чисельність працівників комерційних комунальних підприємств Чернігівської міської ради, осіб

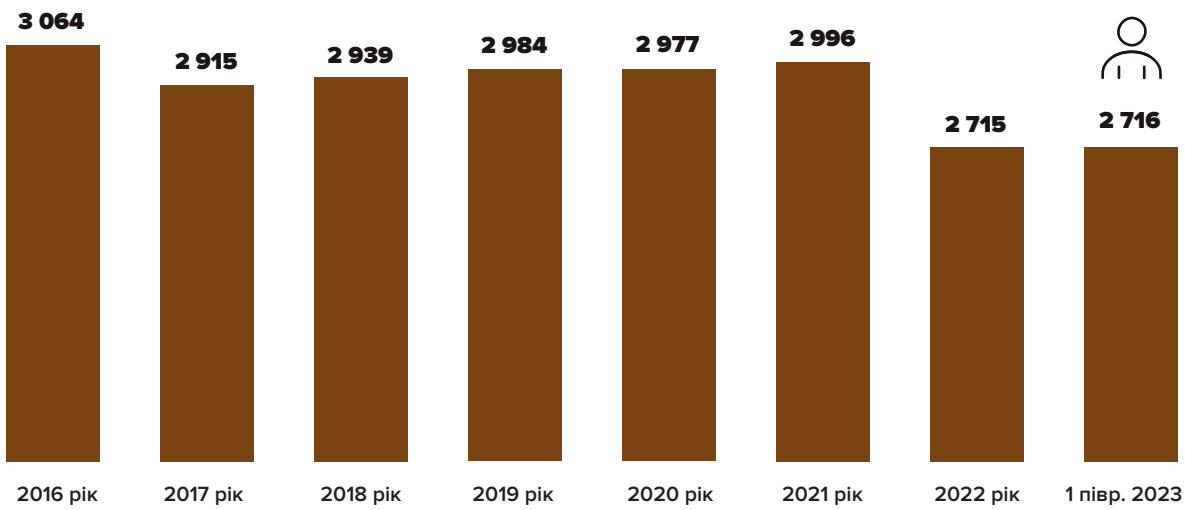

У Чернігівській філії Чернігівського обласного центру зайнятості протягом січня-вересня 2023 року отримували послуги 7 173 безробітних.

Кількість роботодавців, які співпрацювали з міським центром зайнятості протягом 9 місяців 2023 року, зменшилась порівняно з відповідним періодом 2022 року на 10,3 % і становила 863 осіб (у січні-вересні 2022 року – 962 роботодавці).

Кількість вакансій, що обліковувались протягом січня-вересня, зменшилась на 12,2 % (з 2 837 до 2 490 одиниць).

Навантаження на одну вакансію станом на 01.10.2023 склало 3 особи (1 631 безробітний на 646 вакансій).

Рисунок 11. Динаміка показників зареєстрованого безробіття у міському центрі зайнятості, осіб

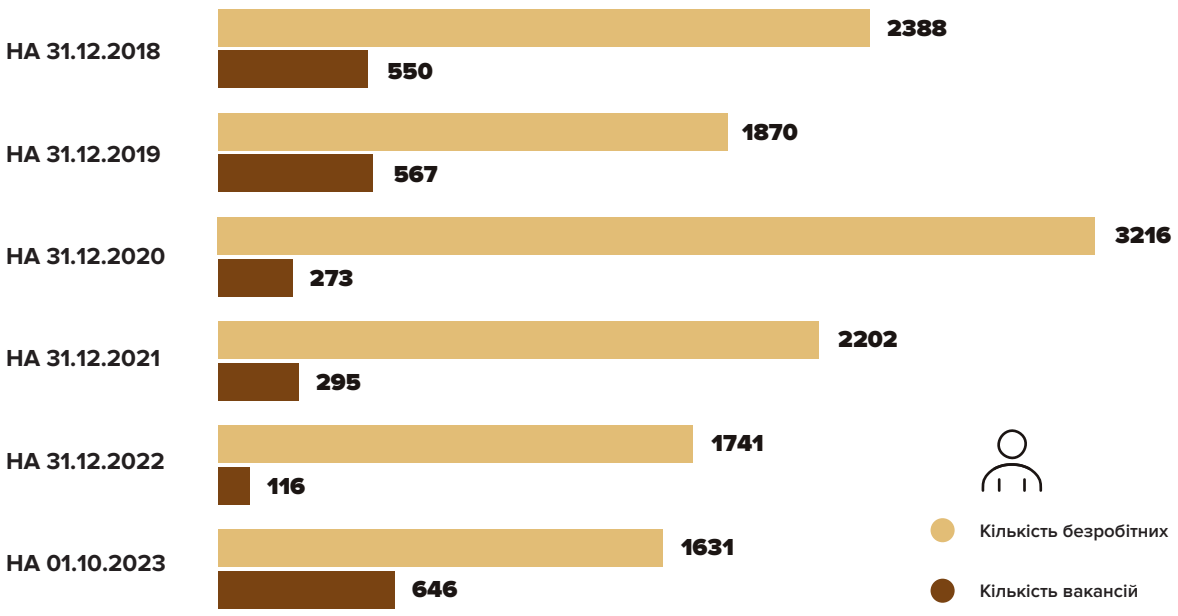

Середній розмір заробітної плати у заявлених вакансіях у січні-вересні поточного року склав 9 132 грн, що на 4 % більше, ніж у відповідному періоді 2022 року.

1.4.3. ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ПРИБУТКУ ЧЛЕНІВ ГРОМАДИ

Основними доходами населення територіальної громади є грошові кошти й матеріальні ресурси, які отримує населення для підтримання та відновлення фізичного, економічного, психологічного та інтелектуального стану.

Найважливішу роль у доходах населення Чернігівської міської територіальної громади відіграють оплата праці, на яку припадає близько 42 % загальних доходів, і соціальні трансферти та допомоги, на які припадає 37 % доходів населення (в громаді велика частка людей пенсійного віку, а також соціально незахищених категорій громадян).

Також, серед членів громади важливе місце посідають фізичні особи-підприємці, основним доходом яких є прибуток від підприємницької діяльності. На нього припадає близько 15 % загальних доходів населення громади.

Серед додаткових доходів членів громади слід зазначити доходи від власності – це доходи, які одержують власники фінансових та нефінансових активів (землі, майнові права) від надання їх у користування. До доходів від власності належать: дивіденди, відсотки, в тому числі від акцій, внесків та договорів оренди земельних ділянок і майна; доходи населення від власності на землю; відсотки за вкладами, отримані від банків фізичними особами. На доходи від власності припадає близько 5 % загальних доходів населення громади.

1.4.4. РІЧНИЙ МІСЦЕВИЙ БЮДЖЕТ: ВИДАТКИ, ПРИБУТКИ, ІНВЕСТИЦІЇ (У Т.Ч. ІНОЗЕМНІ)

Станом на 08.12.2023 р. доходи бюджету Чернігівської міської територіальної громади складають 3 616 678 448,78 гривень, у тому числі доходи загального фонду бюджету Чернігівської міської територіальної громади – 3 507 469 018 гривень та доходи спеціального фонду бюджету Чернігівської міської територіальної громади – 109 209 430,78 гривень.

Видатки бюджету Чернігівської міської територіальної громади – 4 230 096 571,28 гривень, у тому числі видатки загального фонду бюджету Чернігівської міської територіальної громади – 2 899 269 052,68 гривень та видатки спеціального фонду бюджету Чернігівської міської територіальної громади – 1 330 827 518,60 гривень.

1.4.5. ПЕРЕЛІК ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ МІСТА

Галузями, які визначають розвиток промислового виробництва та мають у галузевій структурі переробної промисловості найбільшу частку виробленої продукції, є виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції, виробництво автотранспортних засобів та обладнання, текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів, а також виробництво харчових продуктів та напоїв.

Таблиця 1. Перелік та характеристика промислових підприємств

Галузь	Підприємство	Основний вид діяльності
Машинобудування, ремонт та монтаж машин і устаткування	ПрАТ «Чернігівський механічний завод»	Виробництво металообробних машин
	ТОВ «Український кардан»	Випуск карданних валів з обертаючим моментом для автомобільної техніки
	ТОВ «ТАН»	Випуск обладнання для виробництва рослинної, рапсової, соняшникової олії, а також проектування та впровадження нових розробок в масложировій промисловості
	ТОВ «Чернігівський автозавод»	Випуск міських, приміських, міжміських, туристичних автобусів, тролейбусів, міських низькопідлогових автобусів

Галузь	Підприємство	Основний вид діяльності
Хімічне виробництво	ТОВ «Пласт-Бокс Україна»	Виробництво хімічної продукції
	ТОВ «ПЕТ Технолоджи»	Виробництво машин і устаткування для виготовлення пластмас і гуми, виробництво тари з пластмас
	ТОВ «МейнПак»	Виробництво косметичних піномиючих засобів та побутової хімії
Металургія та оброблення металу	ТОВ «Чернігівський ковальський завод»	Кування, пресування, штампування, профілювання, порошкова металургія
	ПрАТ «Чернігівський інструментальний завод»	Виробництво інструментів
Виробництво інших неметалевих мінеральних виробів (будматеріалів)	АТ «Будіндустрія»	Виробник та постачальник бетону, бетонних розчинів, залізобетонних виробів, тротуарної плитки та дорожніх елементів
	ТОВ «Склоплюс»	Оптова та роздрібна торгівля склом, дзеркалами, виготовлення склопакетів, меблів зі скла, виробів із дзеркал, послуги з порізки скла та дзеркал, обробки скла та дзеркал
	ПрАТ «Чернігівський цегельний завод N°3»	Виробництво керамічної цегли, розробка родовищ глини
Харчова промисловість	Чернігівська відділення ПрАТ «Абінбев Ефес Україна»	Виробництво пива
	ТОВ «Фабрика ЗДОРОВО»	Провідний український виробник м’ясної, м’ясо-рослинної консервації, паштетів, готових перших та других страв
	ПВТП «ДЖІ-ЕН-ЕЛ»	Виробник та експортер круп'яної продукції
	ТОВ «Чернігівський хлібокомбінат N°2»	Виробництво хліба та хлібобулочних виробів
	ТОВ «Наша булочка»	Виробництво хлібобулочних виробів
	ЧФ ТОВ «Малтюроп Юкрейн»	Виробництво ячмінного та пшеничного солоду

Галузь	Підприємство	Основний вид діяльності
Легка промисловість	ТОВ «Сівертекс»	Виробництво робочого одягу, спеціального одягу для силових структур, виробів з прогумованих тканин, жіночого та чоловічого одягу, оптова торгівля
	ПрАТ «Чернігівська швейна фабрика «Елегант»	Виробництво швейних виробів
	ПрАТ «Чернігівська взуттєва фабрика «Берегиня»	Виробництво взуття
	ТОВ «Новофіл»	Прядіння натуральних шовкових, штучних та синтетичних волокон
	Чернігівська УВП УТОГ	Виробництво та реалізація швейних виробів
	ВП «ТК-Стиль» ТОВ «Текстиль-Контакт»	Швейна фабрика ВП «ТК-Стиль» входить до складу групи компаній «Текстиль-Контакт» – одного з найбільших операторів оптово-роздрібної торгівлі текстильної продукції в Україні
Целюлозно-паперова та поліграфічна промисловість, видавнича справа	ТОВ «Аметист»	Виробництво виробів з паперу та картону
	ПАТ «Поліграфічно-видавничий комплекс «Десна»	Поліграфічні послуги
Інше виробництво, що не віднесене до інших угрупувань	ТОВ «Компанія Спорттехніка»	Виробництво спортивних товарів
	ТОВ «Датчикове підприємство «Завод Рапід»	Спеціалізується на ремонті та виготовленні датчиків, перетворювачів, електронних блоків та агрегатів під космічну та авіаційну промисловість
	ПрАТ «ТЕРА»	Виробник широкого асортименту датчиків температури й вологості, контрольно-вимірювальних приладів та інших засобів автоматики

1.5. ҐЕНДЕРНИЙ ПРОФІЛЬ

1.5.1. ҐЕНДЕРНОЇ ЗУМОВЛЕНЕ НАСИЛЬСТВО

В Чернігівській територіальній громаді визначено координатором з питань здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі Пекур Вікторію Олегівну – заступника міського голови з питань діяльності виконавчих органів Чернігівської міської ради.

Протягом 2022 року надійшло 549 повідомлень щодо сімей, в яких вчинялось насильство. Станом на 08 грудня 2023 року до управління надійшло 1621 повідомлення про вчинення домашнього насильства. Це може свідчити про збільшення випадків насильства, або про те, що жінки стали частіше звертатись до поліції та соціальних служб з даного питання. Близько 90 % усіх повідомлень надходить саме від жінок. Також, відносно невисокі показники у 2022 році можна пов'язати з активними бойовими діями у місті та вимушеним переміщенням сімей в межах та за межі країни та, відповідно, збільшення у 2023 році через повернення родин до міста.

В межах договору про виконавче партнерство між фондом ООН у галузі народонаселення та ГО «Інноваційні соціальні рішення» щодо створення та запуску мобільних бригад соціально-психологічної допомоги, особам, які постраждали від насильства та внутрішньо переміщеним особам, що були вимушені залишити зони бойових дій за фінансової підтримки урядів Великої Британії, Канади та CERF (CentralEmergencyResponseFund) у місті працює Мобільна бригада соціально-психологічної допомоги. Ця інституція надає підтримку тим, хто постраждав від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі.

У 2022 році підписано меморандум про співробітництво між Мобільною бригадою соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі м. Чернігова, управлінням у справах сім'ї, молоді та спорту Чернігівської міської ради та Чернігівським міським центром соціальних служб. Також створено Сектор протидії домашньому насильству відділу превенції Чернігівського РУП ГУНП у Чернігівській області.

У травні 2023 року м. Чернігів отримало можливість доєднатись до проєкту «Міста і громади, вільні від домашнього насильства», який впроваджується Фондом ООН у галузі народонаселення. Впродовж 2023-2025 років місто підтримуватиме і, за можливості, сприятиме розбудові системи протидії та запобігання ґендерно зумовленому та домашньому насильству. Фонд ООН у галузі народонаселення стане надійним партнером у цьому: від навчання спеціалістів до фінансування створення чи покращення сервісів для допомоги постраждалим.

Проєкт передбачає розвиток мережі якісних спеціалізованих послуг – послуг, які надаються постраждалим особам від домашнього та ґендерно зумовленого насильства, покращення координації та міжвідомчої взаємодії органів і служб на міському рівні, а також активізацію та залучення мешканців громади до запобігання та раннього виявлення випадків домашнього насильства.

Проєкт розраховано на 3 роки.

Наразі перед містом стоїть завдання до 1 вересня розробити та подати Аплікаційну форму запиту на надання технічної підтримки на 2023-2024 рр. з реалізації локальних проєктів для територіальних громад/міст зі створення та забезпечення сталого функціонування спеціалізованих служб підтримки постраждалих осіб, а також надати обґрунтування такого запиту.

Під час проведення робочої групи 23 серпня 2023 року з представниками структурних підрозділів, до повноважень яких належить запобігання та протидія домашньому насильству, було прийнятне рішення про доцільність створення у місті спеціалізованої служби – Денного центру соціально-психологічної допомоги особам постраждалим від домашнього та/або насильства за ознакою статі.

Наразі на території Чернігівської міської територіальної громади функціонує Чернігівський обласний денний центр соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі з кризовою кімнатою.

02.

ОСНОВНІ ПРОГРАМНІ ДОКУМЕНТИ МІСЦЕВОГО РІВНЯ

З метою забезпечення цілісності системи планування регіонального розвитку програмні документи місцевого рівня базуються на положеннях програмних документів, які діють на державному і регіональному рівнях, а саме:

- Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки, яка затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. N° 695;
- Стратегія розвитку Чернігівської області на період до 2027 року, яка затверджена рішенням двадцять першої сесії обласної ради сьомого скликання 18 грудня 2019 року N° 4-21/VII в редакції рішення двадцять п'ятої сесії обласної ради сьомого скликання 28 жовтня 2020 р. N° 43-25/VII;
- «Програма охорони навколишнього природного середовища Чернігівської області на 2021-2027 роки», що затверджена рішенням третьої сесії обласної ради восьмого скликання від 26.02.2021 N° 45-3/VIII.

У Чернігівській міській територіальній громаді затверджено наступні документи:

- Генеральний план м. Чернігова, що розроблений інститутом «ДІПРОМІСТО» у 2002 році та затверджений рішенням десятої сесії двадцять четвертого скликання Чернігівської міської ради від 25.12.2003 р., який є основним містобудівним документом, призначеним для розробки й реалізації довгострокової політики місцевого органу самоврядування в питаннях використання і забудови території;

- Програма економічного та соціального розвитку територіальної громади міста Чернігова на 2024 рік, що затверджена рішенням Чернігівської міської ради від 08.02.2024 N° 37/VIII-17, яка є документом державного планування на короткостроковий період і містить перелік чинних міських цільових програм розвитку Чернігівської міської територіальної громади.

Наразі розроблено проєкт Програми економічного і соціального розвитку Чернігівської міської територіальної громади на 2025 рік, який базується на виконанні основних положень міських цільових програм, що будуть реалізовуватися у 2025 році (з переліком програм можна ознайомитись за QR-кодом).

Крім того, представниками громадськості та місцевої влади було розроблено проєкт Плану відновлення та розвитку Чернігівської міської територіальної громади, з яким можна ознайомитись за QR-кодом.

У 2023 році україно-бельгійською студією живої архітектури та дизайну Yakusha було розроблено **концепцію розвитку м. Чернігова «Стійке місто, стійкий дух, стійкий розвиток»**, яка включає такі сфери розвитку громади:

- історико-культурна спадщина;
- генеральний план міста;
- ключові артерії міста;
- стійке середовище;
- стійка інфраструктура;
- житлова забудова;
- енергоефективність;
- культура, освіта та спорт;
- стійка економіка;
- диджиталізація;
- маркетинг.

03.

ОСНОВНІ ЗАЦІКАВЛЕНІ СТОРОНИ У ПРОЦЕСІ МОБІЛІЗАЦІЇ ГРОМАДИ

У процесі мобілізації громади зацікавлено багато сторін, мешканців міста Чернігова, які представляють ту чи іншу групу: органи державної влади, місцевого самоврядування, громадські організації, приватний бізнес, заклади освіти, медичні заклади, соціальні установи, споживачі тощо.

Загалом всіх зацікавлених сторін можна поділити на три групи:

- основні зацікавлені сторони – ті, хто напряму впливає на впровадження проєктів, на їх ефективність;
- першочергові зацікавлені сторони – ті, які беруть участь у впровадженні проєктів, і які в майбутньому відчують на собі результати реалізації проєктів (позитивні чи негативні)
- другорядні зацікавлені сторони – всі інші мешканці та установи, які мають безпосередній інтерес у впровадженні тих чи інших проєктів та беруть в них участь.

Таблиця 3. Перелік організацій і установ

Назва організації / установи	Керівник/-ця	Контактна особа	Адреса	Web-сторінка
Органи місцевої влади та місцевого самоврядування				
Чернігівська міська рада	Ломако Олександр Анатолійович	Хольченкова Наталія Миколаївна	14000, м. Чернігів, вул. Магістратська, 7	www.chernigiv-rada.gov.ua

Назва організації / установи	Керівник/-ця	Контактна особа	Адреса	Web-сторінка
Організації та установи, що надають послуги із безпеки				
Чернігівське районне управління ГУНП в Чернігівській області	Парфентьєв Вадим Михайлович	Парфентьєв Вадим Михайлович	14000, м. Чернігів, вул. Шевченка, 13	https://www.facebook.com/police.chernigiv/
Чернігівське районне управління ГУ ДСНС в Чернігівській області	Довгопол Ігор В'ячеславович	Довгопол Ігор В'ячеславович 3-36-07	14030, м. Чернігів, вул. Захисників України, 4	https://www.facebook.com/Cherncity/
Сфери освіти				
Управління освіти Чернігівської міської ради	Білогура Василь Олексійович	Количева Ольга Юріївна	14013, м. Чернігів, проспект Перемоги, 141	http://osvita.ch.ua/
Сфера охорони здоров'я				
Управління охорони здоров'я Чернігівської міської ради	Малець Ольга Олександрівна	Приймальня 77-72-96	14038, м. Чернігів, проспект Миру, 44	https://www.facebook.com/chezdorovya/
КНП «Чернігівська міська лікарня N°2» Чернігівської міської ради	Кухар Владислав Вікторович	Кухар Владислав Вікторович	14038, м. Чернігів, проспект Миру, 44	https://www.facebook.com/Chernigivml2/
КНП «Чернігівська міська лікарня N°3» Чернігівської міської ради	Янголь Віктор Іванович	Янголь Віктор Іванович	14034, м. Чернігів, проспект Михайла Грушевського, 170	https://ml3.lic.org.ua/
КНП «Чернігівська міська лікарня N°4» Чернігівської міської ради	Стецьков Юрій Петрович	Стецьков Юрій Петрович	14001, м. Чернігів, вул. Текстильників, 36	https://www.facebook.com/Likarnya4Ch/
КНП «Сімейна поліклініка» Чернігівської міської ради	Овсієнко Людмила Володимирівна	Овсієнко Людмила Володимирівна	14005, м. Чернігів, вул. Пирогова, 15	https://www.facebook.com/family.clinic.chernihiv/
КНП «Пологовий будинок»	Гусак Василь Іванович	Гусак Василь Іванович	14034, м. Чернігів, проспект Михайла Грушевського, 172	https://pologbud.cn.ua/
Соціальні служби				
Управління (служба) у справах дітей	Зінченко Олена Георгіївна	Зінченко Олена Георгіївна	14017, м. Чернігів, вул. Івана Мазепи, 19	

Назва організації / установи	Керівник/-ця	Контактна особа	Адреса	Web-сторінка
Чернігівський міський центр соціальних служб	Мазур Людмила Олесівна	Мазур Людмила Олесівна	14000, м. Чернігів, вул. Хлібопекарська, 24А	https://www.facebook.com/groups/molodcenterukr/
КЗ «Чернігівський навчально-реабілітаційний центр №2»	Гусак Регіна Вікторівна	Гусак Регіна Вікторівна	14027, м. Чернігів, проспект Перемоги, 183	https://www.facebook.com/CHNRC2/
Чернігівський обласний центр соціально-психологічної допомоги	Тилькун Олена Василівна	Тилькун Олена Василівна	14026, м. Чернігів, вул. Елеваторна, 6	https://www.facebook.com/p/
Громадські організації / ініціативні групи				
ГО «Чернігів Європейський»	Дивнич Ганна Андріївна	Дивнич Ганна Андріївна	14000, м. Чернігів, вул. Суворова, 33	https://www.facebook.com/chernihiv.european/
НГО «Міський молодіжний центр «Жменя»	Гусак Регіна Вікторівна	Гусак Регіна Вікторівна		
ГО «Українська монолітність»	Дарницька Юлія Геннадіївна	Дарницька Юлія Геннадіївна		https://www.facebook.com/Ukrainian-monolitnisty/
ГО «Ветеранська спільнота України «Серцевір»	Калмикова Вікторія	Островідова Ольга Сергіївна	14000, м. Чернігів, вул. Пирога, 1	
ГО «Агенція міських ініціатив»	Романова Тетяна Олександрівна	Романова Тетяна Олександрівна	14000, м. Чернігів, вул. Преображенська, 12	https://ami.cn.ua/
ГО «Спілка жінок м. Чернігова»	Хольченкова Наталія Миколаївна	Хольченкова Наталія Миколаївна	14000, м. Чернігів, вул. Шевченка, 105А	https://www.facebook.com/profile.php?id=61554724762893
Робочі групи				
Робоча група з громадської безпеки та соціальної згуртованості ПРООН	Хольченкова Наталія Миколаївна	Варавва Олена Русланівна 67-61-40	14000, м. Чернігів, вул. Магістратська, 7	

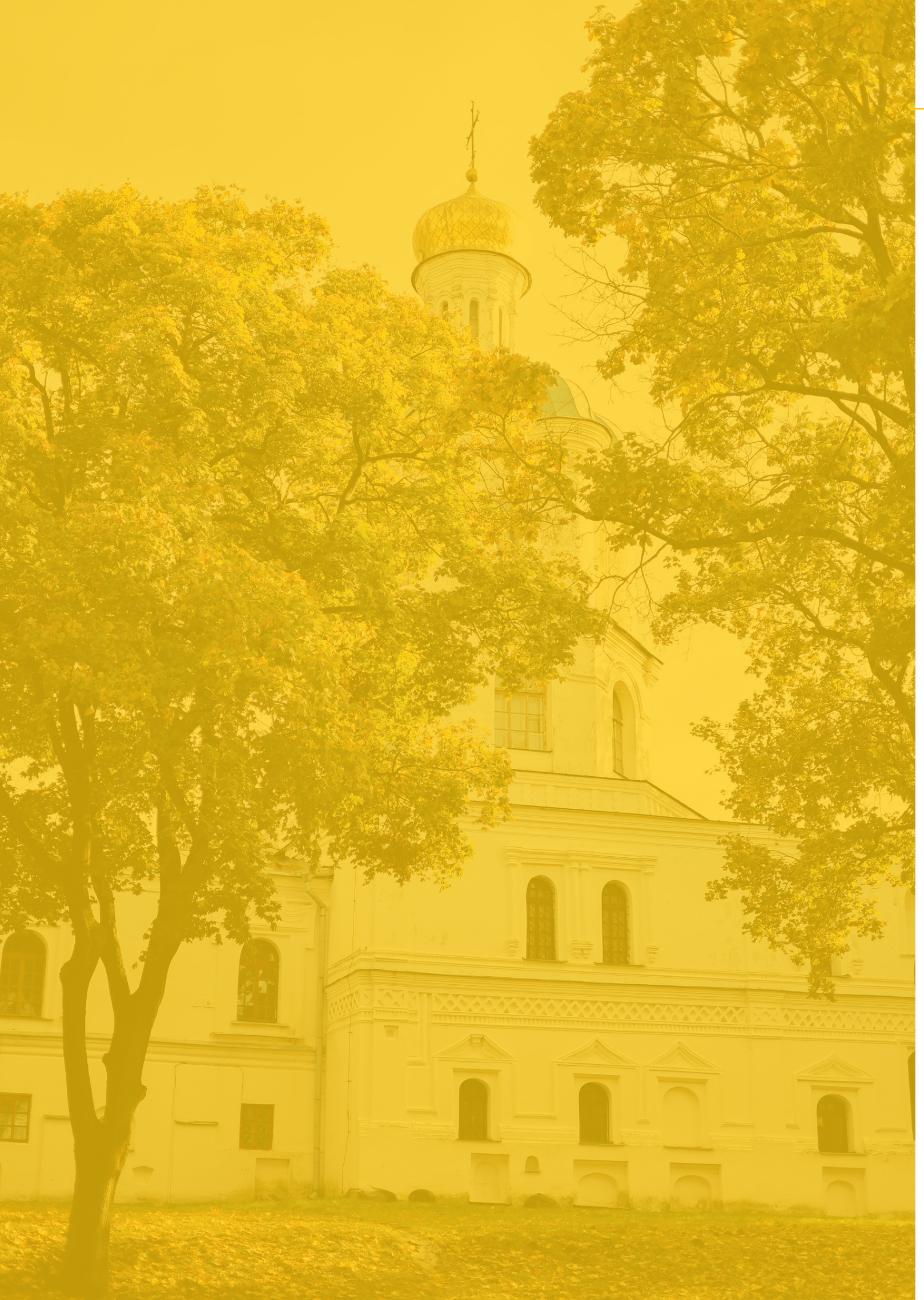

04.

ДОСВІД СПІВПРАЦІ З МІЖНАРОДНИМИ ТА НАЦІОНАЛЬНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ, РЕАЛІЗОВАНІ ПРОЄКТИ

Місто Чернігів веде активну міжнародну діяльність, співпрацюючи зі значною кількістю організацій.

Чернігів має 13 міст-побратимів серед іноземних країн. До них, зокрема, належать:

- Меммінген (Німеччина);
- Жешув; Тарнобжег (Польща);
- Огре (Латвія);
- Габрово (Болгарія);
- Петах-Тіква (Ізраїль);
- Градець Кралове (Чехія);
- Прилеп (Північна Македонія);
- Лаппеенранта (Фінляндія);
- Реймс (Франція);
- Аахен (Німеччина);
- Сен-Дені (Франція);
- Вайт-Плейнс, Нью-Йорк (США).

Фото. Підписання партнерської угоди з Реймсом (Франція), травень 2023 року / пресслужба м. Реймс

Фото. Підписання партнерської угоди з Аахеном (Німеччина), травень 2023 року / пресслужба м. Аахен

Також Рига – столиця Латвійської Республіки – у грудні 2023 року передала Чернігову 10 пасажирських автобусів та гуманітарну допомогу, яка була розподілена між незахищеними верствами населення.

Протягом 2022-2023 років місто Чернігів уклало угоди про співпрацю, якими було закріплено стосунки між містами як «міста-побратими», з 6 партнерами. Серед них Жешув (Польща), Лаппеенранта (Фінляндія), Реймс (Франція), Аахен (Німеччина), Сен-Дені (Франція) та Вайт-Плейнс (Нью-Йорк, США).

Міста-побратими з початку повномасштабного вторгнення підтримують Чернігів, надаючи фінансову, технічну допомогу у різних сферах та масштабах.

Влітку 2023 року на запрошення міста Реймс чернігівські школярі, в яких один з батьків загинув на війні, відвідали Францію з метою культурно-освітнього обміну та психологічної реабілітації.

Також, влітку 2023 року діти віком від 8 до 10 років на запрошення міста-побратима Сен-Дені відвідали літній табір.

У 2022 році місто Жешув передало місту Чернігову пасажирські автобуси для відновлення транспортної системи, яка дуже постраждала внаслідок російських бомбардувань.

Фото. Підписання партнерської угоди з Вайт-Плейнс (штат Нью-Йорк, США), січень 2024 року / пресслужба Чернігівської міської ради

Фото. Пасажирські автобуси, що передані м. Рига (Латвія), грудень 2023 року / пресслужба Чернігівської міської ради

Фото. Секретар Чернігівської міської ради Олександр Ломако та заступник голови Ризької міської ради Едвардс Ратнієкс під час передачі пасажирських автобусів місту Чернігову, грудень 2023 року / пресслужба Чернігівської міської ради

Місто Меммінген надавало фінансову допомогу Чернігову для відновлення електромереж, а також для відновлення сфери освіти.

З містом Аахен активно обговорюються напрямки співпраці у сфері водопостачання та водовідведення, а також щодо розробки плану реконструкції центральної вулиці міста.

З питань подолання наслідків російської військової агресії місто співпрацювало з великою кількістю міжнародних та національних організацій, які надавали допомогу у відновленні та відбудові критичної та соціальної інфраструктури, а також відбудові житла мешканців міста Чернігова.

Чернігівська міська рада має укладені меморандуми з низкою організацій, які спрямовані на співпрацю у сфері освіти, критичної інфраструктури тощо.

З моменту закінчення активних бойових дій на території міста, Чернігів почав швидку відбудову. Протягом майже двох років були втілені проєкти різних масштабів.

Одним з таких проєктів є будівництво модульного містечка для внутрішньо переміщених осіб, які втратили житло внаслідок російської агресії. Будівництво втілювалося у співпраці з Товариством Червоного Хреста України. Було побудовано 7 двоповерхових будинків, які вміщують в себе 112 одно- та двокімнатних квартир, в яких зможуть розміститись понад 240 людей. Заселення людей розпочалося у листопаді 2023 року.

Фото. Модульне містечко для ВПО, побудоване у співпраці з Товариством Червоного Хреста України / пресслужба Чернігівської міської ради

Також 12 модульних будиночків загальною площею 55 м^2 були поставлені та встановлені у місті Чернігів завдяки співпраці з Міністерством економіки Латвійської Республіки. Крім того, Міністерство економіки Латвії допомагає сфері освіти: до міста було поставлено ігрові майданчики та меблі для дошкільних закладів освіти.

Внаслідок руйнувань, спричинених російською агресією, постраждали 25 шкіл, 37 дитячих закладів освіти та 4 ПТУ. Станом на кінець 2023 року, завдяки швидкому реагуванню, повернулися до очного навчання майже всі школи, крім однієї (через відсутність укриття). Більша частина пошкоджених дитячих закладів освіти також була відновлена. Зокрема, в освітній сфері були втілені такі проєкти:

- відновлення закладів дошкільної освіти N°4 та N°72, де після прямого влучання снаряда в будівлю було зруйновано її кут та здійнялась пожежа (проєкт було втілено за допомогою міжнародної організації Peace Winds Japan);
- відновлення пошкоджених вікон у двох школах Чернігова N°14 та N°13 (за допомогою міжнародної організації Finn Church Aid);
- надання допомоги в проведенні ремонтних робіт в закладах середньої освіти (за допомогою міжнародної організації Finn Church Aid);
- встановлення гібридної сонячної станції в одному з закладів загальної середньої освіти (за участі благодійної організації «Energy Act for Ukraine»).

В процесі реалізації знаходяться проєкти в межах впровадження Швейцарсько-українського проекту DECIDE «Децентралізація для розвитку демократичної освіти».

Крім вищезазначених проєктів, освітянська сфера активно залучає міжнародних партнерів не лише для відновлення закладів, але й для модернізації сфери освіти та покращення умов для учнів під час перебування в учбовому процесі.

Важливим проєктом стало будівництво модульної лікарні на базі Чернігівської міської лікарні N°3. Консультаційно-діагностичне відділення модульного типу розраховане на надання послуг 200 пацієнтам та пацієнткам щодня.

Будівництво та оснащення повністю профінансоване ЄС та урядом Німеччини в межах «EU4ResilientRegions – Спеціальної програми підтримки України». Реалізацію забезпечило Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ).

Модульна лікарня площею 600 м^2 повністю автономна — оснащена сонячними батареями та генератором. Підключена до систем водопостачання та водовідведення. Усі кабінети укомплектовані сучасним медичним обладнанням та меблями, а також є своя лабораторія. У лікарні надаватимуться послуги функціональної діагностики (ЕКГ, ЕЕГ, ультразвукове дослідження тощо) і працюватиме терапевт, лор, офтальмолог, гінеколог, хірург та інші спеціалісти.

Фото. Модульна лікарня, побудована у співпраці з GIZ, 2024 рік / пресслужба Чернігівської міської ради

Значна частина проєктів за участі міжнародних партнерів була втілена по відновленню комунального підприємства «Чернігівводоканал». Одним з найбільших став проєкт по реконструкції артезіанської свердловини №3 насосної станції водопроводу №1 «Ялівщина», яка була повністю знищена прямим влучанням російського бойового снаряда, з будівництвом нового наземного павільйону та встановленням сучасного обладнання.

Активна залученість міжнародних партнерів була при відновленні та модернізації сфери теплопостачання. Зокрема, за участю Міжнародного комітету Червоного Хреста було проведено установку та монтаж блочно-модульного котельного комплексу. Крім того, за участі Міжнародного комітету Червоного Хреста була відновлена система паливоподачі Чернігівської ТЕЦ.

Більшість проєктів у сфері теплопостачання перебувають на стадії реалізації.

Варто відзначити, що окрім реалізованих проєктів, міжнародні партнери надавали потужну підтримку місту Чернігову у вигляді технічного забезпечення: генератори, необхідне спеціалізоване обладнання для тієї чи іншої сфери, медикаменти для лікарень, проведення тренінгів, навчання для співробітників сфери соціальної та критичної інфраструктури тощо.

У співпраці з архітектурним бюро «Yakusha Studio» було розроблено концепцію розвитку міста «Чернігів – стійке місто. Стійкий дух. Стійкий розвиток».

Міжнародні партнери, організації та донори активно допомагають мешканцям Чернігова у відбудові житла, яке було знищено чи пошкоджено внаслідок бойових дій Росії на території України.

19 серпня 2023 року Росія здійснила черговий терористичний акт по місту Чернігову, вдаривши ракетою по центру міста, внаслідок якого загинуло 7 людей, понад 200 отримали різного ступеня тяжкості ушкодження. Було пошкоджено понад 50 багатоквартирних будинків та житла мешканців міста.

Для подолання наслідків ракетної атаки було створено єдиний центр міжнародної допомоги, де були зібрані партнери, які надавали допомогу за такими напрямками:

- ремонт житла;
- грошова допомога;
- юридична та психологічна допомога;
- надання продуктових та непродовольчих наборів.

За підтримки Міжнародної організації з міграції підприємцям, які постраждали від ракетної атаки 19 серпня був наданий грант на відновлення.

Активну міжнародну діяльність проводить НУ «Чернігівська політехніка». Зокрема, в університеті станом на 2023 рік діє 65 угод про співпрацю з іноземними ВНЗ, а також 12 угод з іноземними організаціями з 27-ми країн світу.

За період 2022-2023 рр. було підтримано реалізацію шести ініціатив в рамках програми Еразмус+ у таких проектах як: UNICITIES, PROMENT, DEFEP, DIGITRANS. Дані ініціативи реалізуються у складі міжнародних консорціумів з партнерами з Іспанії, Італії, Польщі, Португалії, Швеції та інших ВНЗ України.

Варто відзначити, що НУ «Чернігівська політехніка» успішно реалізовує проекти також і в інших програмах, зокрема Горизонт2020 Next Generation Internet, Східне партнерство 2023-2025.

Окрім наукових проектів НУ «Чернігівська політехніка» активно долучається до програм академічної мобільності учасників освітнього процесу. Зокрема, в рамках Програми ЄС Еразмус+ студенти університету проходили семестрове навчання в університетах Словенії, Латвії, Іспанії та Австрії.

У 2022 та 2023 рр. продовжилася співпраця з польськими університетами в межах міжуніверситетських угод. Зокрема, серед організованих заходів були: участь в літній польовій практиці та розробка архітектурних проектів відбудови окремих корпусів НУ «Чернігівська політехніка», які постраждали під час бойових дій, участь у міжнародній літній школі «Environment and civilization. GEOGRAPHY for sustainable development» та ін.

Продовжується активна співпраця університету з Інститутом др. Яна-Урбана Сандала (Норвегія) у рамках проекту «Школа соціального підприємництва», що містить англомовні курси з соціального підприємництва, інноваційного менеджменту та стратегічного менеджменту, а також можливість пройти наукове стажування в Норвегії.

НУ «Чернігівська політехніка» співпрацює з місцевим ГО «Чернігів Європейський» в рамках масштабного гуманітарного проекту для жителів Чернігівської громади «Поступ» за фінансової підтримки USAID, в межах програми CLEAR.

05. ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГРОМАДИ

5.1. РЕЗУЛЬТАТИ СОЦІОЛОГІЧНОГО ОПИТУВАННЯ

5.1.1. СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА РЕСПОНДЕНТІВ

У грудні 2023 року серед мешканців м. Чернігова було проведено соціологічне опитування «УМОВИ ЖИТТЯ, БЕЗПЕКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАШОЇ ГРОМАДИ». В опитуванні взяли участь 462 особи. Через військові дії та мобілізацію чоловічого населення, вибірка не була репрезентативною з ґендерної точки зору: 83 % опитаних були жіночої статі й лише 16 % чоловічої. 54 % респондентів – у віці 36-60 років, 43 % – 15-35 років, 2 % – 60 років і більше. За освітою: 77 % респондентів мають вищу освіту, 13 % – середню спеціальну, 8 % – повну загальну середню освіту.

5.1.2. ЗАГАЛЬНА СИТУАЦІЯ В ГРОМАДІ

Відповідно до сфер зайнятості, значна кількість респондентів (33 %) є працівниками бюджетної сфери, 16 % віднесли себе до робітників, 13 % є студентами, по 8 % набрали категорії «держслужбовець» та «підприємець», 6 % вважають себе домогосподарами / домогосподарками, 5 % – безробітні, 1 % – пенсіонери. Окрім того, 5 % опитаних віднесли себе до категорії «інші», а саме: «в декреті», «громадська діячка», «доглядаю за дитиною з інвалідністю», «найманий працівник», «робота в аутсорсингу», «ФОП», «фрилансер», «юрист».

92 % опитаних проживали у місті Чернігів до початку повномасштабного вторгнення. Після 24 лютого 2022 року 38 % респондентів виїжджали до іншого регіону України, 13 % – за кордон, 5 % – покидали місто, але залишались в Чернігівській області, решта (44 %) не покидали місто. 6 % респондентів мають статус ВПО, 31 % мали даний статус, але на даний момент його скасували.

За рівнем доходу, 49 % відмітили, що грошей вистачає на їжу, предмети першої необхідності, але на товари довготривалого вжитку (побутова техніка) вже не вистачає; 30 % – грошей вистачає лише на їжу і на предмети першої необхідності; 15 % – грошей вистачає майже на все; 6 % – грошей не вистачає навіть на їжу.

Серед проблем, які є найбільш важливими та потребують першочергового вирішення, респонденти відмітили наступні: обстріли, вибухонебезпечні рештки війни, забруднення довкілля, екологічні проблеми, зловживання алкоголем та наркоманія.

5.1.3. ОЦІНКА ЯКОСТІ НАДАННЯ ПОСЛУГ У ГРОМАДІ

При оцінці якості надання різних послуг у м. Чернігові, найбільш критичними, такими, що набрали значну кількість відповідей «погано», «дуже погано» (30 % і більше), виявились: безоплатна правова допомога, судові послуги, медичні послуги, робота поліції, соціальні послуги, послуги у сфері дозвілля.

Фото. Прибирання міста працівниками КП «АТП-2528» / пресслужба Чернігівської міської ради

При цьому, якщо розглядати послуги, які респонденти оцінили як «добре» або «дуже добре», то першість мають наступні сфери: робота ДСНС (77 %), освітні послуги (понад 69 %), комунальні послуги (66 %), медичні послуги (60 %), робота поліції (53 %). Варто також звернути увагу, що значна кількість респондентів (30,5 %) не змогли оцінити судові послуги, а 25 % – безоплатну правову допомогу.

5.1.4. ОЦІНКА СОЦІАЛЬНОЇ ЗГУРТОВАНОСТІ В ГРОМАДІ

Щодо питання згуртованості Чернігівської громади, маємо відмітити достатньо посередні результати: більшість респондентів (54 %) обрали варіант 50/50.

На запитання «Як ви оцінюєте умови для розвитку громадської активності у вашому населеному пункті?» респонденти відповіли по-різному: 29,4 % – «у нас створені сприятливі умови для окремих категорій населення», 22,5 % – «у нас створені сприятливі умови для усіх».

При цьому, рівень активності мешканців громади не є низьким: 66 % брали участь у зборах гуманітарної допомоги, 48 % долучались до святкувань дня міста/села, 45 % брали участь у волонтерському русі, 39 % – у толоках. Схожі показники ці варіанти залученості до життя громади отримали і при відповіді на запитання щодо потенціальної участі.

5.1.5. ОЦІНКА СТАНУ БЕЗПЕКИ В ГРОМАДІ

Щодо питань безпеки, у більшості випадків ми отримали позитивні відповіді «так» на запитання «Чи почуваються громадяни у безпеці у своєму населеному пункті вдень, своєму домі вдень та вночі?».

Серед причин чому мешканці відчувають себе у небезпеці, найбільших значень набрали: «військові дії» (75,3 %) та «наближеність до кордону» (61,7 %). З деяким відривом, на третьому місці, варіант «алкоголізм і наркоманія» (40,3 %).

Як групи осіб, які перебувають у нашій громаді в найбільшій небезпеці, були визначені: діти (59 % відповідей), люди з інвалідністю (53,5 % відповідей) та пенсіонери (44 %).

Не зважаючи на безпекові питання, 66,7 % респондентів не полишили б свій населений пункт, якби мали таку можливість. 10 % розглядають можливість переїхати до іншої області України та 22 % переїзд за кордон.

5.2. РЕЗУЛЬТАТИ ФОКУС-ГРУПОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

У січні 2024 року серед мешканців міста Чернігова було проведено фокус-групове дослідження «Громадська безпека та відновлення». У даному дослідженні взяло участь 33 особи. Через військові дії та мобілізацію чоловічого населення 29 опитаних були жінкам і лише 4 опитаних – чоловічої статі.

Респондентів було поділено на 3 окремих фокус-групи:

1. Педагогічні та соціальні представники віком від 26 до 59 років.
2. Представники громадського сектору віком від 26 до 59 років.
3. Представники категорії «літні люди» віком 60+.

Перед респондентами були поставлені запитання, що стосувалися:

- визначення поняття «громадська безпека»;
- визначення потреб у безпеці;
- аналіз причин безпекових проблем;
- надання послуг з безпеки;
- потреби громади у відновленні;
- участі місцевих жителів у відновленні громади.

ПОНЯТТЯ «ГРОМАДСЬКА БЕЗПЕКА»

На запитання «Що ви вкладаєте для себе в поняття «громадська безпека?» відповіді учасників всіх трьох фокус-груп збіглися. До поняття «громадської безпеки» на їх думку відноситься безпека дорожнього руху, безпечне пересування містом (освітлення вулиць, наявність камер відеоспостереження), довіра до поліції (швидке реагування працівників правоохоронних органів на правопорушення).

Крім іншого учасники фокус-групи відносять до поняття «громадської безпеки» довіру мешканців громади один до одного, можливість активно проводити дозвілля, зазначаючи, що наразі це неможливо через війну та часті повітряні тривоги.

ВИЗНАЧЕННЯ ПОТРЕБ У БЕЗПЕЦІ

Говорячи про стан безпеки та почуття безпеки, всі учасники сказали, що не можуть почуватися безпечно через війну, що триває. Учасники фокус-групи зауважили, що справа як у фізичній небезпеці, так і у психологічній, оскільки часті повітряні тривоги, необхідність спускатись в укриття, переживання за рідних, співпереживання за всіх громадян України (особливо за тих, де в громадах відбуваються постійні обстріли та активні бойові дії) викликають великий стрес, та подекуди депресію, що, відповідно, негативно впливає на ментальне здоров’я.

Учасники вважають, що найбільш вразливими категоріями населення є діти, особи з інвалідністю та люди старшого віку.

Щодо дітей, то учасники пояснюють це довготривалим дистанційним навчанням, внаслідок чого у дітей знижується рівень набутих знань та можливість здобувати такі знання. Також, в якості ще однієї причин, респонденти вказують підвищення рівня захворюваності дітей на фоні частого перебування в укриттях, що спричиняється повітряними тривогами.

Щодо людей старшого віку респонденти пояснюють їх вразливість низьким рівнем пенсії та неможливістю за цей кошт забезпечити проживання в сучасних умовах. Також учасники відносять до причин вразливості цієї категорії такі фактори як небезпека дорожнього руху, ускладнений для осіб старшого віку доступ до укриттів. Крім іншого підвищення рівня інтернет-шахрайства в країні, оскільки люди старшого віку не є активними користувачами сучасних гаджетів та інтернет-простору, вони легко піддаються впливу шахраїв.

Що ж до осіб з інвалідністю, всі учасники заявили про необхідність розвивати інклюзивну сферу в громаді, що сприятиме безбар'єрному доступу для осіб з інвалідністю. Саме через нерозвинуту мережу інклюзивної інфраструктури люди з інвалідністю страждають.

Відповідаючи на запитання: «Чи відчувають мешканці напругу через присутність ВПО у місті?», учасники опитування одноголосно сказали, що ні та завжди раді допомогти новим жителям освоїтись в громаді.

Учасники також відзначили, що зріс рівень домашнього насильства. До причин цього вони відносять алкогольну та наркотичну залежності, стрес, що виникає на фоні війни, безкарність правопорушника, а також проблему «батьки – діти».

На запитання «Які місця, на Вашу думку, є найбільш небезпечними в місті?» всі учасники зійшлися на думці, що це місця масового скупчення людей (торговельні центри, центральні площі міста тощо), адміністративні будівлі, перебування поруч з об'єктами критичної інфраструктури.

АНАЛІЗ ПРИЧИН БЕЗПЕКИ

Враховуючи, що всі учасники одноголосно сказали, що основна і найбільша проблема, що стосується безпеки – це війна, то відповідно причинами такої небезпеки вони називають близькість до кордону, загрозу повторного наступу на Чернігівську область, часті повітряні тривоги, обстріли цивільної та критичної інфраструктури.

Що стосується інших факторів, що спричиняють небезпеку, респонденти повідомляють про алкогольну та наркотичну залежності, психологічну нестабільність / нестійкість, що виникає внаслідок війни (зокрема, і у військовослужбовців, які повернулися з фронту).

Зокрема, відповідаючи на запитання «Хто або що може спричинити конфлікт в громаді?» учасники зазначили, що «сюди відносяться порушники правил безпеки дорожнього руху, оскільки багато водіїв не дотримуються правил ПДР, тим самим наражаючи на небезпеку інших мешканців громади». Також респонденти відповіли, що поганий стан покриття доріг також ставить у небезпечне становище як пішоходів, так і водіїв на дорогах.

НАДАННЯ ПОСЛУГ З БЕЗПЕКИ

Відповідаючи на запитання «Хто має забезпечувати стан безпеки в громаді?» учасники майже одноголосно сказали, що правоохоронні органи, ДСНС, військовослужбовці, працівники медичних закладів, органи місцевого самоврядування, державні органи.

На запитання «На скільки по 5-бальній шкалі Ви оцініте роботу поліції та ДСНС у місті?» учасники сказали, що їм важко відповісти на це запитання об'єктивно, оскільки в кожного різні приклади взаємодії з даними органами.

На запитання «Чи довіряєте ви правоохоронним органам?» більшість учасників сказали, що не довіряють.

ПОТРЕБИ ГРОМАДИ У ВІДНОВЛЕННІ

Розмірковуючи про потреби громади у відновленні, учасники майже одноголосно сказали, що є велика необхідність в приведенні укриттів до належного стану, створення інклюзивних просторів, розвиток інклюзивної інфраструктури, запровадження безбар'єрного доступу.

До того ж учасники зазначили, що є велика необхідність у залученні інвестицій в місто, оскільки власних бюджетних коштів місту не вистачає через пріоритет підтримки військовослужбовців. Однак, залучення інвестицій так само є проблемою, через побоювання іноземних інвесторів фінансувати будь-що в регіоні, що знаходиться на кордоні з росією.

Відповідаючи на запитання «Що працює в місті вже належним чином?» респонденти позитивно відгукнулись про роботу міського громадського транспорту, роботу комунальних служб, місцевого кол-центру.

УЧАСТЬ МІСЦЕВИХ ЖИТЕЛІВ У ВІДНОВЛЕННІ ГРОМАДИ

На запитання «Якою має бути участь місцевих мешканців у відновленні громади?» всі респонденти сказали, що безумовно мешканці мають бути постійно залучені до процесів відбудови у співпраці з місцевою владою у межах повноважень та знань.

Відповідаючи на запитання «Які, на Вашу думку, можна було б ще реалізувати проєкти у вашій громаді?», учасники вказали наступне: облаштування укриттів, бомбосховищ; створення реабілітаційних центрів (як фізичної, так і психологічної реабілітації) для військовослужбовців, постраждалих від війни, осіб з інвалідністю; відновлення транспортного сполучення з мікрорайонами, що були значно пошкоджені в результаті обстрілів; соціальні проєкти, спрямовані на збереження культурної спадщини; реалізація ініціатив для молоді; створення артпросторів.

5.3. МОЖЛИВІ ТА БАЖАНІ ІНІЦІАТИВИ

У місті Чернігові є велика кількість бажаних ініціатив, однак знаходячись в умовах воєнного стану та війни, пріоритети припали на наступні варіанти.

1. СТВОРЕННЯ ВЕТЕРАНСЬКОГО ПРОСТОРУ
2. РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ МІСТА ЧЕРНІГОВА
3. ЩОРІЧНИЙ ЕКОНОМІЧНО-ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ФОРУМ INVEST CHERNIHIV
4. РОЗРОБКА ПРОГРАМ ПІДТРИМКИ МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я, ЖІНОЧОГО РОЗВИТКУ ТА ПІДТРИМКИ РОДИН ЗАГИБЛИХ
5. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКІСНОГО ХАРЧУВАННЯ В ШКОЛАХ
6. РОЗШИРЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ФІЗИЧНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВІЙСЬКОВИХ ТА ЦИВІЛЬНИХ
7. ПОКРАЩЕННЯ БЕЗПЕКОВИХ УМОВ ШЛЯХОМ РОЗШИРЕННЯ МЕРЕЖІ УКРИТТІВ
8. ПОКРАЩЕННЯ НАДАННЯ ПОСЛУГ З ВОДО- ТА ТЕПЛОПОСТАЧАННЯ ШЛЯХОМ ВІДНОВЛЕННЯ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ, ЯКА ПОСТРАЖДАЛА ВНАСЛІДОК ВОЄННИХ ДІЙ, ТА МОДЕРНІЗАЦІЇ ОБЛАДНАННЯ
9. ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЄКТІВ З АЛЬТЕРНАТИВНИМИ ДЖЕРЕЛАМИ ЕНЕРГІЇ
10. ВДОСКОНАЛЕННЯ ТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ МІСТА
12. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ДІТЕЙ ДО ЯКІСНОГО ПОЗАШКІЛЬНОГО ДОЗВІЛЛЯ ШЛЯХОМ ВІДНОВЛЕННЯ СПОРТИВНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ЇЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ
13. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ТРЕНІНГІВ ІЗ ЗАЛУЧЕНИМИ ФАХІВЦЯМИ З МЕНТАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я

Ініціатива направлена на психологічну підтримку ветеранів та членів їх сімей з метою реінтеграції ветеранів в сім'ю та суспільство шляхом налагодження родинних зв'язків, комунікації між членами родини, проведення активного дозвілля.

Крім вищеокресленого, місто Чернігів активно наповнює профіль громади у Державній екосистемі DREAM проєктами з відновлення та розвитку. Ознайомитись з профілем можна за QR-кодом.

ВИСНОВКИ

Профіль Чернігівської міської територіальної громади – це документ, що демонструє нам базовий аналіз ситуації та охоплює всі важливі аспекти життєдіяльності й розвитку громади. Цей документ дозволяє нам розуміти реальний стан у домінуючих аспектах життя громади.

Профіль громади – це комплексна інформація про громаду, що дозволяє краще зрозуміти та проаналізувати громаду з різних поглядів та розробити майбутні стратегії розвитку та вирішення проблем, що стосуються громади.

В ході формування даного профілю були використані загальні статистичні дані, що дають змогу формувати базову, об'єктивну оцінку громади. Окрім цього найбільш важливим елементом формування виступають соціологічні дослідження, опитування мешканців міста Чернігова.

Саме залученість мешканців міста до визначення безпекової ситуації в місті, визначення оцінки потреб у соціальній згуртованості та громадській безпеці є важливим елементом наповнення профілю. Оскільки демократичність, соціальна рівність є невід'ємними принципами побудови європейської, правової держави.

Загалом завдяки створенню профілю громади ми змогли провести:

- аналіз потреб;
- ідентифікацію проблем;
- моніторинг та оцінку поточного стану громади;
- визначити можливості для її розвитку.

Ці висновки служитимуть основою для подальшого планування, розробки проєктів відновлення та розвитку, а також прийняття управлінських і самоврядних рішень щодо розвитку громади.

НАД ПРОФІЛЕМ ГРОМАДИ ПРАЦЮВАЛИ:

- **Наталія Хольченкова** – начальниця відділу міжнародних відносин та інвестицій Чернігівської міської ради, голова Робочої групи з громадської безпеки та відновлення у Чернігові;
- **Олена Варавва** – головна спеціалістка відділу міжнародних відносин та інвестицій Чернігівської міської ради, секретарка Робочої групи з громадської безпеки та відновлення у Чернігові;
- **Ганна Дивнич** – голова ГО «Чернігів Європейський», доцентка кафедри іноземної філології НУ «Чернігівська політехніка»;
- **Тетяна Децюк** – членкиня ГО «Чернігів Європейський»;
- **Алла Мекшун** – членкиня ГО «Чернігів Європейський», доцентка кафедри соціальної роботи НУ «Чернігівська політехніка»;
- **Віталія Ярещенко** – заступниця начальника управління економічного розвитку міста – начальниця відділу економіки підприємств комунальної власності та цінової політики управління економічного розвитку міста Чернігівської міської ради;
- **Тетяна Ісаєнко** – начальниця відділу економічної політики та перспективного планування управління економічного розвитку міста Чернігівської міської ради;
- **Ірина Черниш** – головна спеціалістка відділу економічної політики та перспективного планування управління економічного розвитку міста Чернігівської міської ради;
- **Олена Лисенко** – начальниця фінансового управління Чернігівської міської ради;
- **Тетяна Тарасенко** – заступниця начальника управління – начальниця бюджетного відділу фінансового управління Чернігівської міської ради;
- **Олександр Шевчук** – начальник управління культури та туризму Чернігівської міської ради;
- **Валерій Семенець** – заступник начальника управління – начальник відділу у справах сім'ї та молоді управління у справах сім'ї, молоді та спорту Чернігівської міської ради;
- **Вікторія Тимченко** – головна спеціалістка відділу у справах сім'ї та молоді управління у справах сім'ї, молоді та спорту Чернігівської міської ради;
- **Ірина Марчук** – директорка Департаменту соціальної політики Чернігівської міської ради;
- **Анастасія Тарасова** – головна спеціалістка загального відділу Чернігівської міської ради.